

**KATËRDHJETË
HADITHE MEKASE**

*Dr. Talal ibn Muhamed
Ebn-Nur*

Katërdhjetë hadithe mekase

Autor:

Dr. Talal ibn Muhamed Ebun-Nur

Përshtati:

Zejd Haziri

Hadithet i recensoi:

Dr. Gazmend Mehmeti

Redaktura gjuhësore:

Arian Koçi

Kopertina:

Agron Hyseni

Faqësja:

Bashkim Mehani

Formati:

11 x 18 cm

Tirazhi:

250 copë

Botimi i parë

1445/2024

**KATËRDHJETË
HADITHE
MEKASE**

**DR. TALAL
IBN MUHAMED
EBUN-NUR**

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

*Në emër të Allahut, të Gjithëmëshirshmit,
Mëshirëplotit*

PARATHËNIE

Falënderimi dhe lavdërimi i takojnë vetëm Allahut. Atë e falënderojmë dhe prej Tij kërkojmë ndihmë dhe falje. Kërkojmë mbrojtje nga Allahu prej të këqijave të vetes dhe të veprave tona. Kë e udhëzon Allahu, s'ka kush e lajthit dhe kë e largon nga rruga e vërtetë, s'ka kush që e udhëzon. Dëshmoj se s'ka të adhuruar me të drejtë përveç Allahut, që është një, dhe dëshmoj se Muhamedi është rob dhe i Dërguar i Tij.

Lexues të nderuar, dashamirë të librit dhe të dijes!

Para jush kemi sjellë një libër të dobishëm me dyzet hadithe të sakta dhe shpjegimin modest të

tyre. Këto hadithe flasin për vendin e shenjtë Mekën, Qabenë, tavafin, Gurin e Zi, vlerën e namazit në Qabe dhe të adhurimit, për Safan dhe Mer-vën, për ujin e Zemzemit dhe për gjithçka tjetër që ka të bëjë me këtë vend të shenjtë të veçuar nga Allahu i Lartmadhëruar prej vendeve të tjera. Autori i librit, Dr. Talal Ebun Nur, i cili është mësimdhënës në Universitetin “Ummul Kura” të Mekës, përmes këtij libri ka pasur për qëllim vetëdijesimin e lexuesit për madhështimin e këtij vendi të shenjtë dhe të punëve brenda tij, madhështim ky i kërkuar nga Allahu i Lartësuar dhe Pejgamberi i Tij, në mënyrë që çdo lexues të jetë i kujdesshëm kur ta vizitojë atë, ta respektojë, të mos mëkatojë në të, t’i përkushtohet Allahut tërësisht sa gjendet aty si dhe t’i njohë disa rregulla të vizitës, meqë hadithet e librit përmendin edhe dispozita që duhet t’i dijë haxhiu dhe umrexhiu kur e viziton atë vend.

E lus Allahun e Madhëruar me emrat e Tij të bukur dhe cilësitë e Tij të larta që këtë libër ta bëjë të dobishëm dhe përfitues për haxhilerët dhe um-rexhitë e trevave tona, duke e lutur Atë që ta bëjë vetëm për hir të Tij e të na bëjë dobi atë ditë kur

nuk bën dobi as malli e as evlati, pos vepra e mirë
dhe e sinqertë për Allahun e Lartmadhëruar!

Allahu është dhuruesi i sukseseve!

I varfri për mëshirën e Zotit të tij

Zejd Haziri

8 shaban 1445 hixhrij 18.2.2024 / , Gjilan

XHAMIA E PARË NË TOKË

Pasi Ibrahim, alejhi selam, e braktisi gruan e vet Haxheren dhe djalin e tij Ismailin në luginën shterpë, herë pas here i vizitonte ata të dy. Në një-rën prej vizitave, pasi u rrit Ismaili, i tha atij: “O djali im, me të vërtetë Allahu më ka urdhëruar që të ndërtoj në këtë vend një shtëpi për ta adhuruar Atë dhe për t’u përmendur Ai”. Kështu që kërkoi nga djali i tij që ta ndihmonte në këtë punë dhe ai i sillte gurë, kurse Ibrahim ndërtonte, derisa Allahu ua lehtësoi ndërtimin e shtëpisë (Qabesë, transmetoi Buhariu, 3364). Dhe kështu u ndërtua shtëpia e parë, Mesxhidil- Harami.

1 Nga Ebu Dherri, radijAllahu anhu, transmetohet se ka thënë: “O i Dërguar i Allahut, cila është xhamia e parë e ndërtuar në tokë?” Ai tha: “Mesxhidul-Harami

(Qabeja)". I thashë: "Pastaj cila?" Ai tha: "Xhamia e Aksasë". I thashë: "Sa kohë kishte mes atyre të dyjave?" Ai tha: "Dyzet vite. Kudo që të zë namazi aty, falu sepse (toka e tëra) është vendfalje!" | Transmetojnë Buhariu (3366), teksti i tij, dhe Muslimi (520).

Transmetuesi i hadithit është sahabi Ebu Dherri, Xhundub ibn Xhenade, i cili e pranoi Islamit herët, por migroi vonë. E shoqëroi të Dërguarin, alejhi selam, në Medinë derisa vdiq. Ndërroi jetë gjatë kalifatit të Uthmanit, radijAllahu anhu, në vitin 32 hixhrij¹.

Dobitë e hadithit

1 - Qabeja (Mesxhidul-Harami) është shtëpia e parë që u ndërtua për t'u adhuruar Allahu i Lartësuar në tokë, pastaj vjen shtëpia e Makdesit (Mesxhidil Aksaja).

2 - Toka e tëra është xhami dhe namazi në të është i saktë, përpos aty ku është i ndaluar me argument.

1 El Istiab (4/1652), Esedul gabeh (6/99), El Isabe (7/125).

3 - Vlera e umetit të Muhamedit, meqë e tërë toka për të është shndërruar në xhami, përkundër umeteve të tjera, që faleshin vetëm në vende të caktuara.

4 - Vlera e madhe e namazit, meqë vlera e tij është në faljen në fillim të kohës së vet.

5 - Në përmendjen e namazit pas përgjigjes ka sqarim të madh nga Pejgamberi, alejhi selam, se qëllimi më madhështor për të cilin janë ndërtuar xhamitë është namazi.

6 - Vlera e namazit jashtë këtyre tri xhamive lidhet me kohën e parë të namazit dhe jo me vendin.

7 - Pejgamberi, alejhi selam, në përgjigjen e tij ka treguar për renditjen e ndërtimit të tyre, por xhamia e tij, sal-lAllahu alejhi ve selem, është më me vlerë në pozitë sesa Mesxhdil Aksaja, meqë shpërblimi në të është më i madh, siç do ta shohim në vijim.

HAXHI I PEJGAMBERËVE

Kur Ibrahim, alejhi selam, thirri për haxh pas ndërtimit të Qabesë, thirrjes së tij iu përgjigjën njerëz të panumërt, me në krye të tyre Pejgamberët e Allahut dhe të Dërguarit e Tij të nderuar. Haxhin e kreu Ibrahim e Ismaili, Musai dhe Junusi, alejhimus selam, dhe të tjerët, veçse haxhi i cili u shënua se si ndodhi dhe iu ruajt çdo detaj i tij ishte haxhi i të Dërguarit të Allahut, Muhamedit, sal-lAllahu alejhi ve selem, haxhi i lamtumirës.

2 Nga Ibni Abasi, radijAllahu anhumu, transmetohet se i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, kaloi pranë luginës El Azrak dhe tha: ***"Cila luginë është kjo?" I thanë: "Kjo është lugina El Azrak". Ai tha: "Sikur jam duke e shikuar Musain, alejhi selam, duke zbritur nga një rrugë mes dy kodrave dhe e ngrinte***

***zërin duke përmendur Allahun me telbije*¹. Pastaj kur arriti te kodra Hersha, tha: "Cila kodër është kjo?" I thanë: "Kjo është kodra Hersha". Ai tha: "Sikur jam duke e shikuar Junus ibn Mettan, alejhi selam, mbi deve të kuqe të majme dhe të veshur me një xhybe të leshtë. Litari që mban me të devenë është nga fibrat e palmës (dhe duke kaluar në këtë vend), bënte telbije (për haxh)". | Transmeton Muslimi (166)².**

Transmetuesi i hadithit është Abdullah ibn Abasi, djali i xhaxhait të Dërguarit të Allahut, sal-Allahu alejhi ve sel-lem, i cili quhej deti i këtij umeti në dije. Vdiq në Taif në vitin 68 hixhrij³.

- 1 Telbije është dhikri apo përmendja e Allahut që bën haxhiu rrugës për në Mekë dhe forma e tij është: "*Lebbejk Allahumme lebbejke, lebbejke la sherike leke lebbejk, innel-hamde, ven-ni'amete, leke vel-mulk, la sherike leke*".
- 2 a- Haxhi është nga shenjat e Allahut dhe nga shenjat e Pejgamberëve të Tij. Në hadith ka nxitje për kryerjen e haxhit. b-Përmendja e Tij sa më shumë me telbije duke e ngritur zërin kur ia mësyn Shtëpisë së Allahut. c-Telbije bëhet gjatë rrugës e nëpër lugina në çdo ngritje e zbritje, pa ndërprerë. d-Përmendja e Allahut me *La ilahe il-lallah* është nga simbolet e Pejgamberëve, alejhimus salatu ves selam.
- 3 El Isabe (4/141), Ibn Haxheri.

Dobitë e hadithit

1 - Haxhi në shtëpinë e Allahut është simbol i Pejgamberëve dhe të Dërguarve¹.

2 - Madhështimi i vendit të shenjtë duke veçuar Allahun me adhurim dhe sinqeritet në fe, ashtu si vepruan Pejgamberët e Zotit, duke iu përgjigjur thirrjes së Ibrahimit, alejhi selam.

3 - Nxitje për ta kryer haxhin dhe për të qenë modest siç ishin Pejgamberët e Allahut të Lartësuar².

4 - Ngritja e zërit me telbije është nga suneti dhe e ligjësuar³.

5 - Arsimimi apo të mësosh të tjerët për çështjet e fesë në vendin e ngjarjes është e ligjësuar me fe, ashtu siç shihet në këtë hadith.

6 - Në kohën e fundit haxhin do ta bëjë edhe Pejgamberi i Allahut, Isa alejhi selam, si madhështim i Shtëpisë së Allahut. Nga Ebu Hurejra, radijAllahu anhu, transmetohet se Pejgamberi, alejhi selam, ka thënë: “Pasha Atë në Dorën e të Cilit është shpirti im, i biri i Merjemes (Isai) do të

1 Mirkatul mefatih (10/394).

2 Mirkatul mefatih (10/394).

3 Es Sunen el Kubra (5/41), Bejhakui.

niset për ta vizituar (Qabenë) nga vendi Fexhu Revha (vend mes Mekës dhe Medinës) ose për haxh, ose për umre ose për të dyja¹”.

Neveviu, rahimehullah, ka thënë: “Kjo do të jetë pas zbritjes së Isait, alejhi selam, nga qielli në kohën e fundit (ahiri zeman)²”.

7 - Pejgmbëri ynë, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, e kundërshtoi traditën e idhujtarëve në haxhin e tij, meqë ai qëndroi në Arafat deri në përfundim të diellit dhe u largua nga Muzdelife pas zbardhjes së agimit dhe para lindjes së diellit.

1 Transmeton Muslimi (1252).

2 El Minhaxh (8/234).

UDHËTIMI NË VENDET E NDERUARA

Kur e kërkuara është e lartë dhe qëllimi është madhështor, atëherë është e lehtë për shpirtrat që të lodhen në udhëtimet drejt vendeve me vlerë, edhe nëse ato udhëtime përmbajnë vështirësi të mëdha. Mugire ibn Hakimi thuhet se ka udhëtuar për në Mekë më shumë se pesëdhjetë herë duke qenë agjërueshëm, me *ihram*¹ dhe këmbëzbathur. Ai nuk e linte namazin e natës as në udhëtim².

3 Nga Ebu Hurejra, radijAllahu anhu, transmetohet se Pejgamberi, alejhi selam, ka thënë: ***“Nuk lejohet t’ia mësysh udhëtimin me qëllim adhurimi veçse për tri xhami: për xhaminë time, për Mesxhi-***

-
- 1 Peshqirët e bardhë që vishen nga haxhilerët dhe um-rexhitë.
 - 2 Ahbaru Mekke (2/323), El Fakihij.

dil Haram (Qabenë) dhe për Xhaminë e Aksasë". | Transmetojnë Buhariu (1864), Muslimi (827).

Transmetuesi i hadithit është Ebu Hurejre Ed Dusi, shoku i të Dërguarit të Allahut, sal-Allahu alejhi ve sel-lem, i cili ishte një nga transmetuesit më të mëdhenj të hadithit nga Pejgamberi, alejhi selam. Ai ishte edhe guvernator i Medinës një kohë. Vdiq në të në vitin 58 hixhrij, në moshën 78-vjeçare¹.

Dobitë e hadithit

1 - Vlera e madhe e këtyre tri xhamive².

2 - Vlera e përveshjes për t'ia mësyre udhëtimit drejt tyre.

3 - Begatia e madhe e banorëve të atyre vendeve të ndershme, meqë ata s'kanë nevojë të udhëtojnë për t'i vizituar ato vende.

4 - Është e ndaluar t'ia mësysh udhëtimit me qëllim adhurimi në ndonjë vend përpos këtyre tre vendeve³.

1 Mu'axhemu es Sahabe (2/194) i Ibn Kanit, Es Sijer (2/578) i Dhehebiut, El Isabeh (7/425) i Ibni Haxherit.

2 El Minhaxhu (9/168), Zadul mead (1/48).

3 Fet'hul bari (3/64) i Ibni Haxherit, Sherhul Mishkah

5 - Udhëtimet për tregti dhe kërkim të dijes e nevoja të tjera nuk hyjnë në ndalesë¹.

6 - Pejgamberi, alejhi selam, i veçoi këto tri xhami me vizitë sepse janë xhami Pejgamberësh dhe ne jemi urdhëruar t'i ndjekim ata. Allahu i Lartësuar ka thënë: “**..andaj edhe ti ndiq rrugën e tyre**”. (El Enam: 90).

7 - Udhëtimet në vendet me vlerë dhe ato të shenjta janë siguri nga sprovat shkatërruese, me lejen e Allahut të Lartësuar, si dhe siguri nga ndëshkimi i ahiretit. Po ashtu janë arritje e lumturisë së dynjasë dhe ahiretit nga përfitimi i shpërblimeve dhe bereqetit të riskut, ndaj edhe atyre vendeve ua kanë mësyre shumë adhures dhe ishte nishan i tyre.

8 - Nga rrëfimet që janë transmetuar për udhëtimet për në këto vende të shenjta është se Ebu Muhamed Et Taberij El Mekij ishte caktuar imam në Mekë, pastaj në Xhaminë e Pejgamberit, alejhi selam, pastaj në ditët e fundit të jetës së tij shkoi në Bejtul Makdes (Kuds) dhe ishte imam i njerëzve aty. Dhehebiu tha: “Allahu ia mundësoi atij imam-

(2/224) i Et Tibij.

1 Fet'hul bari (3/65).

llëkun në të tria xhamitë, për te të cilat mësyhet udhëtimi¹”.

Po ashtu dijetari i madh Abdusamed Ed Dimeshkij², nipi i El Hafidh Ibn Asakirit, udhëtoi për në Mekë dhe qëndroi aty gati dyzet vite, pastaj ia mësyu Medinës dhe vdiq në të më 686 hixhrij, Allahu e mëshiroftë!

Po ashtu muhadithi dhe myftiu i Lindjes, Alaudin Nehervali El Hanefij, ia kishte mësyre Mekës nga Hermuzi që të jetonte në Mekë për shkak të fitneve të përhapura dhe zgjerimit të medhhebit të *rafidive* (shiave) në vendet joarabe, ndaj banoi afër derës së umres dhe dha mësim në Mesxhidil Haram³.

1 Tarihul islam (52/122).

2 Lahdhul elhadh (fq. 81), Ibn Fehd.

3 Bulugul kira (3/1956).

NJË NAMAZ SA NJËQIND MIJË NAMAZE

Një grua ishte sëmurë dhe ishte zotuar se nëse e shëronte Allahu, do të udhëtonte për në namaz në Bejtul Makdes. Ajo u shërua, pastaj u përgatit për të udhëtuar. Kur erdhi nëna e besimtarëve Mejmuneh, radijAllahu anha, për ta përshëndetur atë dhe ajo e lajmëroi për rastin e saj, nëna e besimtarëve i tha asaj: “Rri, haje atë që ke përgatitur dhe falu në xhaminë e të Dërguarit, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem¹!” Ajo i tha kështu sepse namazi në të është më i mirë se namazi në Bejtul Makdes dhe se namazi në Mesxhidil Haram është më me vlerë se në të dyja ato së bashku.

4 Nga Xhabiri, radijAllahu anhu, transmetohet se i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, ka thënë: **“Një namaz në**

1 Transmeton Muslimi (1396).

këtë xhaminë time është më i vlefshëm se një mijë namaze në xhamitë e tjera, përpos Mesxhidil Haramit (Qabesë). Dhe një namaz në Mesxhidil Haram (Qabe) është më i vlefshëm se njëqind mijë namaze në xhamitë e tjera". | Transmetojnë Ahmedi (3/343) dhe Ibn Maxhe (1406), e saktësoi Albani¹.

Transmetuesi i hadithit është Xhabir ibn Abdullahu, sahab i biri i sahabit, i cili kishte marrë pjesë në besatimin e dytë të Akabesë me babain e tij, kur ishte i vogël. Transmetoi hadithe të shumta. Vdiq në vitin 74 hixhrij dhe ishte i fundit që vdiq në Medinë nga ata që morën pjesë në besatimin e Akabesë².

Duhet përmendur se është transmetuar saktësisht se namazi në Mesxhidil Aksa vlen sa pesëqind namaze, siç transmetohet nga Ebu Derda, radij-Allahu anhu, se i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, ka thënë: *“Vlera e namazit në Mesxhidil Haram mbi vendet e tjera është sa njëqind*

1 Irvaul Galil (1129).

2 El Istiab (1/219), Esedul Gabeh (1/307), El Isabeh (1/434).

mijë namaze, në xhaminë time një mijë namaze dhe në xhaminë e Bejtul Makdis pesëqind namaze¹”.

Dobitë e hadithit

1 - Vlëra e namazit në Qabe dhe në Xhaminë e Pejgamberit.

2 - Namazi në Mesxhidil Haram (Qabe) ka vlerën e njëqind mijë sevapeve në raport me xhamitë e tjera, kurse në Xhaminë e Pejgamberit ka sevapin e një mijë sevapeve në raport me xhamitë e tjera përpos Mesxhidil Haramit².

3 - Sevapi i shumëfishuar përfshin farzet dhe nafilet sipas medhhebit shafi dhe hanbeli, kurse hanefitë dhe malikitë mendojnë se kjo përfshin vetëm farzet³.

4 - Një namaz në Mesxhidil-Haram (Qabe) bën sa pesëdhjetë e pesë vite e gjashtë muaj e njëzet

1 Transmeton Bezzari në musnedin e tij (1/213). Ibn Abdulberri ka thënë: “Bezzari ka thënë se senedi i tij është i mirë (hasen)” dhe të tillë e vlerësoi edhe Hejthemiu në Mu’axhemuz zevaid (4/7).

2 Et Temhid (6/32).

3 El Mexhmu’ (7/469), Neveviu, dhe Sherh Fet’hul kadir (3/171).

net, kurse namazi sa një ditë e një natë bën sa dyqind e shtatëdhjetë vite e shtatë muaj e njëzet net¹.

5 - Vlera e namazit në Mekë përfshin xhamitë që janë brenda kufijve të Haremit sipas shumicës së dijetarëve dhe të gjitha shtojcat e bashkëngjitura në Xhaminë Pejgamberike dhe në Xhaminë e Ak-sasë².

6 - Vendet nderohen sipas vlerës së adhurimit në to, prandaj edhe shumica e dijetarëve janë të mendimit se Meka është më e mirë se Medina, përpos malikive³.

7 - Begati e madhe për banorët e Mekës, Medinës dhe Kudsit për shkak të sevapeve të shumëfishuara, e posaçërisht për banorët e Mekës, të cilëve u shtohen sevapet e namazit brenda tërë kufirit të Haremit.

Këtë e vërteton edhe çështja se Pejgamberi, alejhi selam, kur e penguan idhujtarët në kohën e Hudejbijes nga Qabeja, ishte i kujdesshëm që të

1 Fet'hul bari (3/82).

2 Tuhfetul ahvedhi (2/238) dhe kështu dha fetva shejh Bin Bazi, rahimehullah.

3 Fet'hul bari (3/67), Fajdul Kadir (4/299).

falej brenda kufijve të Haremit kur hynte koha e namazit¹.

Po ashtu Abdullah ibn Amër ibnul Asi, radij-Allahu anhum, i kishte dy shtëpi, një në Harem, kurse tjetrën jashtë kufirit. Kur dëshironte të falej, falej në atë që e kishte në Harem, e kur kishte për t'ia kryer familjes ndonjë nevojë, shkonte jashtë haremit².

1 Musnedi i Ahmedit (4/325), hadithin e vlerësoi si hasen Shuajb Arnauti (18930).

2 E shënoi El Azrakij në Tarihu Mekke (2/131) dhe Ibn Xheriri në Tefsir (9/132).

MOS E BRAKTIS BANIMIN NË MEKË!

Imam Axhuri, rahimehullah, një vit kur bëri haxh dhe e pa madhështinë e Qabesë dhe shenjtërinë e saj, iu lut Allahut të Lartësuar sinqerisht që t'ia mundësonte të jetonte në Qabe për një vit. Atëherë dëgjoi një zë duke i thënë: -Do të qëndrosh tridhjetë vite! Dhe ashtu iu realizua, jetoi në Mekë për tridhjetë vite dhe aty u varros¹.

5 Nga Ibni Abasi, radijAllahu anhum, transmetohet se i Dërguari i Allahut, sal-Allahu alejhi ve sel-lem, i tha Mekës (kur u largua prej saj): ***"Sa vend i mirë që je dhe sa e dashur je për mua! Sikur të mos më kishin nxjerrë populli im nga ti, kurrë nuk do të kisha banuar diku tjetër!"*** | Transmeton Tirmidhiu (3926) dhe hadithin

1 El Ikduh-themin (2/5).

e vlerësoi si hadith hasen, e saktësuan po ashtu Ibn Hibani dhe Hakimi, e Albani në "El Mishkah" (2724) tha se senedi i tij është sahih.

Dobitë e hadithit

1 - Shumica e dijetarëve janë të mendimit se Meka është më me vlerë se Medina, edhe pse vlera e saj është autentike¹.

2 - Besimtari e ka obligim ta durojë jetën e vështirë në Mekë duke shpresuar për të shpërblim tek Allahu i Lartësuar². Ibn Abasi ka thënë: "Jeto në Mekë, edhe nëse nuk gjen tjetër të hash veçse ferra!"³

3 - Sprova që përjetoj Pejgamberi, alejhi selam, në Mekë ishte shumë e madhe.

4 - Meka është vend i mirë, kurse idhujtari është i fëlliqur, ndaj nuk i lejohet jetesa aty.

1 Tuhfetul ahvedhij (10/295).

2 Autori ka për qëllim të kaluarën për shkak të vapës së madhe në të dhe relievit gjeografik të saj të vrazhdë nga kodrat e shumta, por sot situata në Mekë është krejt ndryshe nga e kaluara, pas zhvillimit të madh ekonomik e teknologjik, e ndoshta nga jetesa e mirë atje shumë muslimanë e kanë ëndërr atë vend. Allahu i Lartësuar na e mundësoftë!

3 Shifaul garam (1/176).

5 - Besimtari, të cilin Allahu e nderoi të jetojë aty, nuk duhet ta braktisë atë, veçse për ndonjë domosdoshmëri fetare ose të dynjasë¹.

6 - Begatia e madhe e Allahut të Lartmadhëruar mbi banorët e Mekës, meqë ata jetojnë në vendin më të mirë dhe më të dashur tek Allahu.

Muhaxhirëve nga sahabët u kishte mbetur mallëngjim i madh nga Meka, saqë herë pas herë atyre u dridhej gjoksi për të. Aishja, radijAllahu anha, ka thënë: “Po të mos ishte hixhreti (shpërngulja), do të kisha banuar në Mekë. Unë nuk kam parë që qielli të jetë më afër me tokën sikurse në Mekë dhe nuk e kam parë Hënën në një vend më të mirë sesa në Mekë²”.

Alimi i madh Ibn Dija El Hanefij³, rahimehullah, ka thënë: “Çdokush që jeton në Mekë ose afër saj, qoftë nga haxhilerët ose umrexhitë, ta çmojë atë si duhet çmuar, duke madhështuar shenjtërinë e saj dhe medituar për vlerën e saj si dhe duke e përkujtuar vazhdimisht begatinë e

1 Tuhfetul ahvedhi (10/295), Mubarekfuri.

2 Ahbaru Mekke (4/34).

3 Ky është Muhamed ibn Ahmed ibn Kureshij El Mekij, fekih hanefij, ishte gjykatës në Mekë, vdiq në vitin 854 hixhrij.

afërsisë së Shtëpisë së Allahut, e pastaj ta falënderojë duke ia dhënë hakun asaj dhe duke iu shmangur shumë gjërave të lejuara që nuk i ka hije t'i bëjë ai që është vendosur në të duke i mbajtur larg saj shumë dëfrime, lojëra dhe argëtime të panevojshme. Meka është vend adhurimi e jo komoditeti, vend përpjekjeje e jo rehatie, vend për t'u këndellur dhe medituar, jo vend neglizhence dhe shkujdesjeje¹".

1 El Bahrul Amik (1/142).

QYTETI ME VLERË

Dashuria për këtë qytet ishte e madhe te selefi, saqë e këshillonin njëri-tjetrin për të banuar në të. Nga dashuria e madhe recitonin poezi për të, siç veproi Ebu Bekri, radijAllahu gjersa bënte tavaf në Qabe, kur tha:

*“Oh, e dua Mekën nga një luginë
një tokë me familjen time dhe farefisin tim”.*

Atëherë pranë tij kaloi i Dërguari i Allahut, sal-
lAllahu alejhi ve sel-lem, e vuri dorën e vet mbi
supin e tij dhe tha: “Allahu ekber, Allahu ekber!”
Atëherë edhe Ebu Bekri, radijAllahu anhu, tha:
Allahu ekber, Allahu ekber!¹

6 Nga Abdullah ibn Adij ibn Hamra,
radijAllahu anhu, transmetohet se ka
thënë: **“E kam parë të Dërguarin e Alla-**

1 Ahbaru Mekke (1/303).

hut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, duke qëndruar mbi Hazvare (rrafshnaltë) dhe tha: "Pasha Allahun, ti je toka më e mirë e Allahut dhe toka e Allahut më e dashur për Allahun! Sikur mos të isha dëbuar nga ti, nuk do të kisha dalë (kurrë)!"

Transmetojnë Tirmidhiu (3925), Ibn Ma-xheh (3108) dhe të tjerët, e saktësoi Albani.

Transmetuesi i hadithit është Abdullah ibn Adij ibn Hamra, ishte nga fisi Kurejsh, nga muslimanët e Fet'hit (çlirimit të Mekës). Llogaritet si sahab dhe ky është hadithi i vetëm që ka transmetuar nga i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem. Allahu i Madhërishëm qoftë i kënaqur me të!¹

Ebu Umer Ez Zuxhaxhi ka thënë: "Kush jeton afër Haremit dhe zemra e tij është e lidhur me diçka tjetër përveç Allahut të Lartësuar, ai veçse e ka shfaqur falimentimin e vet"².

1 Esedul Gabeh (3/342) të Ibn Ethirit dhe El Isabeh (4/177), Ibn Haxheri.

2 Muthirul Azmi es Sakin (2/210), Ibnul Xhevzi.

Dobitë e hadithit

1 - Mirësia absolute i takon Mekës së Nderuar, të cilën e ka nderuar Allahu.

2 - Nëna e vendbanimeve (Ummul Kura) është toka e Allahut më e dashur për Të dhe për të Dërguarin e Tij, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem.

3 - Në këtë hadith ka argument të qartë se Meka është më e mirë se Medina dhe se disa toka Allahu i Lartësuar i do më shumë se disa të tjera¹.

4 - Ta duash atë që do Allahu është iman, edhe urrejtja e asaj që e urren Allahu është iman.

5 - Hadithi është argument për cilësinë e dashurisë së Allahut të Lartësuar ashtu siç i takon Atij –qoftë i lavdëruar!

Të parët e mirë (selefi) kanë nxitur që të vizitohet ky vend i pastër dhe të sillemi mirë gjatë qëndrimit në të. Nga Xhabir ibn Abdullahu dhe Ebu Sufjani, radijAllahu anhum, transmetohet se ia kishin mësyre vendit të shenjtë për të jetuar në të. Ebu Sufjani ka thënë: “Qën-

1 Et Temhid (2/288), Ibn Abdulberr, Tarhu et Tethrib (6/46), El Iraki.

drova me Xhabir ibn Abdullahun në Mekë te fisi Fehr për gjashtë muaj¹”.

Ndërsa Ata ibn Ebi Rebah qëndroi në Mesxhdil Haram për dyzet vite duke u falur, duke bërë tavaf e duke përhapur dijen².

Kalifi abasit Harun Reshidi, kur qëndronte në Mekë, bënte tavaf pas çdo namazi dhe kur e falte namazin e ikindisë, bënte tavaf deri në ezanin e akshamit³.

1 Ahbaru Mekke (2/287).

2 Po aty (2/321).

3 Po aty (2/303).

ATEIZMI (OSE MËKATET) NË HAREMIN E QABESË

Shumë njerëz e dinë se shtrembërimi apo devijimi nga e vërteta në Haremin e Allahut të Lartësuar është i shumëllojshëm, por nga llojet më të çuditshme është ajo që u transmetua nga Ata Ibn Ebi Rebahu, dijetari i Mekës dhe muhadithi i saj si dhe më i dijsmi i ritualeve të haxhit në atë kohë, saqë thuhej se përderisa Atau është në Mekë, askush tjetër nuk duhet pyetur për haxhin. Ai, Allahu e mëshiroftë, një ditë ishte me nxënësit e tij dhe njëri nga ata u ngrit dhe tha: -O imam! Sikur të na kishe dhënë nga dërhemët e tu (monedha e asaj kohe), që të blejmë për ty ashtu siç blejmë për veten tonë? Ai tha: -E çfarë do të blini? Thanë: -Do të blejmë ushqim kur të jetë me çmim të lirë dhe e ruajmë në shtëpi. E kur të shtrenjtohet, e shesim. Ai tha: -S'ka nevojë për të. Allahu i

Lartmadhëruar thotë: ***“dhe kushdo që të përpiqet të bëjë në të (Qabe) ndonjë të keqe a ndonjë mëkat, Ne kemi për t’ua shijuar një dënim të hidhët”***^{1,2}.

7 Nga Ibni Abasi, radijAllahu anhumu, transmetohet se Pejgamberi, alejhi selam, ka thënë: ***“Njerëzit më të urryer tek Allahu janë tre: ateisti (ose mëkatari) në Harem, ai që kërkon ligjet e injorancës në Islam dhe kush kërkon pa të drejtë derdhjen e gjakut të pafajshëm”***.

| Transmeton Buhariu (6882).

Varësisht nga sasia apo lloji i mëkateve njerëzit zënë vend në peshoren e Allahut të Lartmadhëruar. Në këtë hadith kemi një tregues se sa të mëdha mund të jenë disa mëkate për shkak të madhështisë dhe shenjtërisë së vendit ose për shkak të gjurmës së saj. Ibni Mesudi, radijAllahu anhu, kur komentoi ajetin e mësipërm të kaptinës El Haxh, tha: ***“Nëse dikush ka ndër mend të bëjë një mëkat në të dhe është shumë larg saj, përkundër kësaj Allahu do ta dënojë atë me një dënim të dhimbshëm”***³.

1 Kuran, EL Haxh: 25

2 Ahbaru Mekke (3/52).

3 Hadithi është transmetuar edhe si fjalë e Pejgam-

Dobitë e hadithit

1 - Rreziku i mosbesimit dhe mëkateve në Harem e Allahut të Lartësuar, se mëkatet aty janë më të rënda se në vende të tjera dhe sjellin hidhërimin e Allahut për vepruesin.

2 - Sevapet shtohen në Harem, kurse mëkatet rriten, përkundër vendeve të tjera.

3 - Islami i ruan të drejtat e të tjerëve dhe i ka bërë të qarta rregullat e drejtësisë, ndaj nuk i lejohet atij që i është derdhur gjaku (i është vrarë dikush nga familja) qëllimisht që të kërkojë vrasjen e dikujt tjetër pos vrasësit.

4 - Duhet të largohemi nga zakonet e injorancës dhe të njerëzve të tyre në çdo veçori të tyre që bie ndesh me Islamin.

5 - Hadithi paralajmëron nga zbutja, e cila dobëson xhelozinë ndaj shenjtërisë së vendit të shenjtë për ata që jetojnë në Mekë ose afër saj për një periudhë të gjatë.

berit tek Ahmed (1/428), Ebu Jeala (9/262), por si transmetim i saktë është nga Ibni Mesudi, e transmeton Ibn Ebi Shejbe (4/352), Darekutniu në El llet (5/269), dhe Hakimi (2/387); shih El Fet'h (12/210) të Ibni Haxherit.

Transmetohet se Umer ibnul Hatabi, rahimehullah, i paralajmëronte banorët e Mekës nga mëkatet në vendin e shenjtë. Ai thoshte: “Kini frikë Allahun në Haremin e Allahut! A e dini se kush banoi në të? Banuan filan fis dhe e përdhosën ndërin e saj e u shkatërruan, po ashtu filan fis u shkatërrua...” derisa përmendi disa të tjerë nga fiset e arabëve e më pas tha: “Më e dashur për mua është t’i bëj dhjetë gabime në vende të tjera sesa të bëj vetëm një gabim këtu¹”.

Kurse Abdullah ibn Umeri, radijAllahu anhu-
ma, kur ulej në harkun e jashtëm të Qabesë dhe
njerëzit silleshin rreth tij, ai thoshte: “Shihni mirë
se çfarë do të thoni nesër kur kjo do të pyetet për
ju dhe kur ju do të pyeteni për të dhe dijeni mirë
se banori i saj nuk duhet të punojë me kamatë, as
nuk duhet derdhur gjaku në të e as nuk duhen
bartur fjalët në të!”²

1 Transmeton Ibn Ebi Shejbe në Musanef (4/352).

2 Tarihu Mekke (2/138).

AMBIENT I SIGURT

Meka meqë është vendi i Allahut të Lartësuar dhe e bëri *harem* në tokë, atëherë edhe dispozitat dhe veçoritë e saj i bëri siç i kanë hije shenjtërisë dhe pozitës së saj.

I Dërguari i Allahut, sal-Allahu alejhi ve sellem, i sqaroi shumë qartë dhe i lajmëroi njerëzit për to dhe këtë e bëri në hytben pas çlirimit të Mekës, në mënyrë që të gjithë ta kuptonin shenjtërinë dhe madhësinë e saj.

8 Nga Ibn Abasi, radijAllahu anhumā, transmetohet se Pejgamberi, alejhi selam, në ditën e çlirimit të Mekës tha: **“Nuk ka më hixhret** (shpërngulje nga Meka pas çlirimit), **por ka xhihad** (kur ta kërkojë prijësi) **dhe nijet¹** (qëllim). **Andaj kur t’ju kërkohet për të luftuar** (nga pri-

1 Nijet për xhihad kur ta kërkojë koha.

jësi), ***përgjigjuni me ndihmë dhe s'ka dyshim se këtë vend Allahu e bëri harem (të ndaluar, të shenjtë) ditën që krijoi qiejt dhe tokën dhe ky është i ndaluar me ndalimin e Allahut deri në Ditën e Kiametit dhe nuk i është lejuar lufta në të askujt para meje e as mua, veçse një copë kohe (çlirimi i Mekës). Kjo është e ndaluar me ndalimin e Allahut deri në Ditën e Kiametit, nuk i pritet ferra e as nuk bëhet gjueti në të, as nuk merret e gjetura (në rrugë), veçse ai që e lajmëron, e as nuk i pritet bari i njomë i livadheve***".

Ibn Abasi tha: "O i Dërguar i Allahut, përpos id'herit (bimë aromatike)¹, sepse ajo është për dekoret dhe shtëpitë e tyre". Ai tha: ***"Përpos id'herit"***. | Transmetojnë Buhariu (1834) dhe Muslimi (1353), teksti i Buhariut.

Pas çlirimit të Mekës nuk ka më shpërngulje prej saj sepse tashmë është vend islam dhe nuk do të kthehet më si vend i kufrit (mosbesimit) kurrë, por lufta në rrugë të Allahut do të mbetet si obligim për ata që ua kërkon udhëheqësi i çështjeve të muslimanëve.

1 Cymbopogon është emri i tij në gjuhën e botanikës.

Pejgamberit, alejhi selam, i ishte lejuar lufta në të për një kohë shumë të shkurtër të ditës në ditën e çlirimit me qëllim të pastrimit të saj nga idhujtaria (shirku) dhe idhujtarët. E meqë ky vend është vend i besimit deri në Ditën e Kiametit, atëherë njerëzit e kësaj toke duhet ta njohin shenjtërinë e saj dhe ajo të mos cenohet.

Dobitë e hadithit

1 - Ndalohet prerja e drurëve të Haremit, edhe nëse bën dëm, si ferrat¹.

2 - Ndalohet ngacmimi i gjahut në Harem ose dëmtimi i tij me diçka më të madhe apo edhe vrasja e tij².

3 - Ndalohet marrja e gjësendeve në Harem, veçse për atë që do ta lajmërojë gjithnjë dhe nuk do ta posedojë kurrë³.

4 - Ndalohet prerja e barit të njomë në Harem, përveç *id'hirit*, kjo bimë lejohet të pritet⁴.

5 - Lejohet prerja e barit të thatë⁵.

1 El Minhaxhu (9/126) të Neveviut.

2 Po aty.

3 Po aty (9/126).

4 Fet'hul Bari (4/59).

5 Fet'hul Bari (4/59).

6 - Lejohet prerja e barit dhe e drurëve të mbjellë nga vetë njerëzit sepse ato janë pronë e tyre sipas mendimit të shumicës së dijetarëve¹.

7 - Qëllimi nuk është numërimi i gjërave të ndaluara në Mekë, por vetëm ato që janë veçanta nga vendet e tjera.

8 - Meka është vendi më i mirë përgjithmonë për njerëzit e besimit.

9 - Vrasja dhe derdhja e gjakut në Mekë është mëkat shumë i madh.

10 - Është e domosdoshme përhapja e veçorive të Haremit si pasim i të Dërguarit të Allahut, sal-Allahu alejhi ve sel-lem, në kumtimin dhe edukimin që bënte ai.

11 - Vlëra e Abas ibn Abdulmutalibit, radij-Allahu anhu, dhe kujdesi i tij për Mekën².

Ky hadith ka ndikim në sjelljen e muslimanëve ndaj ambientit të Mekës.

Ibn Umeri dhe Muxhahidi njëherë ishin duke bërë tavaf dhe kaluan pranë një ene me misër, as nuk e shikuan e as nuk e morën³.

1 Po aty.

2 Fet'hul Bari (4/60).

3 Ahbaru Mekke (3/48).

Umer ibnul Hatabi, radijAllahu anhu, kishte parë një burrë duke prerë bar në Harem, kështu që e qortoi atë dhe i tha: “A nuk e di që i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, ka ndaluar nga kjo?” Atëherë ai u ankua se ka nevojë. Umerit iu dhimbs ai dhe urdhëroi që t’i jepet diçka¹.

Dijetarët po ashtu e kanë parë për të madhe nëse dikush e ka cenuar ambientin e Mekës dhe i është qasur gjuetisë në të, edhe nëse kjo ka ndodhur nga një fëmijë i papjekur. Rrëfëhet se kishin sjellë tek Ibni Abasi një fëmijë nga kurejshët gjersa ai ishte në Mekë dhe ky fëmijë kishte vrarë një pëllumb, atëherë Ibni Abasi e detyroi babain e tij të therte një dele në vend të saj².

Me këtë edukatë ishin mësuar banorët e Mekës. Muxhahidi thotë: “Kur kapej ndonjë pëllumb në Mekë, njerëzit thoshin: Kush e bëri këtë? Kush e bëri këtë? Ose ndaluni ose do të privohemi nga uji i qiellit!”³

1 Ahbaru Mekke (3/48).

2 Po aty (3/382).

3 Po aty (3/384).

RUAJTJA E GJAKUT

Nga gjërat që sheriatu islam i ka përfshirë me një gardh të fortifikuar dhe është veçuar me të nga umetet e tjera të tokës është ruajtja e gjakut. Nuk lejohet derdhja e gjakut të pafajshëm dhe jo vetëm kaq, por nuk lejohet bartja e diçkaje që mund të mendohet si armiqësi ndaj muslimanit dhe kjo është edhe më e rreptë për ata që hyjnë në këtë vend të pastër.

Ibni Umeri, radijAllahu anhumama, kishte shkuar në haxh dhe në Mina e kishte goditur një shtizë në gishtin e këmbës së tij. Haxhaxhi (i cili ishte prijës në haxh) kur kishte marrë vesh për këtë, shkoi ta vizitonte dhe i tha: “Sikur ta dinim kush të ka goditur?” Ibni Umeri i tha: “Ti më godite!” Ai tha: “E si ashtu?” Tha: “Ke bartur armë në ditën që nuk është bartur më herët dhe ke futur armë në

Harem, gjersa armët nuk janë futur më herët në Harem!”¹

9 Nga Xhabiri, radijAllahu anhu, transmetohet se ka thënë: “E kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, duke thënë: **“Nuk i lejohet askujt të mbajë armë në Mekë²!”** | Transmeton Muslimi (1356).

Çështja e sigurisë në Mekë -Allahu e ruajttë- është çështje që ka të bëjë me detyrimet e banorëve të Mekës dhe atyre që zbarkojnë në të dhe kjo është ajo që aludon hadithi për ndalesën e bartjes së armëve në Mekë. Ana sipërfaqësore e hadithit mund të duket se bie ndesh me atë që është transmetuar saktësisht nga Pejgamberi, alejhi selam, kur hyri në Mekë duke bartur armë i përgatitur për të luftuar, kur i ishte lejuar nga Allahu, por bashkimi i haditheve apo sqarimi bëhet se ndalesa ka të bëjë nëse nuk ka nevojë për bartje të armëve në të, përndryshe lejohet hyrja në të me armë dhe ky është mendimi i shumicës së dijetarëve, nëse ka nevojë për këtë,

1 Transmeton Buhariu (966).

2 Vetëm nëse e kërkon nevoja, siç e përmend autori në mësimet e hadithit.

meqë muslimanët kur patën nevojë për bartje të armëve në umren e Kadasë dhe çlirimit të Mekës, ata i patën me vete¹. Allahu e di më së miri.

Dobitë e hadithit

1 - Meka e ka shenjtërinë e madhe tek Allahu i Lartësuar².

2 - Ndalohet bartja e armëve për t'i ruajtur gjakrat dhe që të evitohet padrejtësia³.

3 - Parandalimi i rrugëve të këqija dhe çdo gjë që paramendohet si e dëmshme.

4 - Lejohet bartja e armëve në të, në rast domosdoshmërie dhe nevoje të madhe⁴.

5 - Ndalohet luftimi në Mekë⁵.

Këtë pozitë të Mekës e nxjerr në pah po ashtu ajo që rrëfëhet nga Bedrudin Axhlan El Mekki, i cili ishte guvernator i Mekës herë pas herë (vdiq më 829 hixhrij)⁶. Ai ka urdhëruar të mos bartet arma në Mekë për ta ruajtur shenjtërinë e gjakut

1 El Minhaxhu (9/131), Neveviu, rahimehullah.

2 Tefsir Es Seadi, fq. 138.

3 El Minhaxh (9/131).

4 El Minhaxh (9/131) dhe El Mirkah (9/479).

5 Keshful mushkil (3/108), Ibnul Xhevzi.

6 El Ikdu eth Themini (4/86).

në Mekë. Udhëheqësit dhe guvernatorët gjithmonë i kanë ndëshkuar kundërvajtjet në Mekë, si mbajtja e armëve haptazi pa nevojë¹.

1 El Ikdu eth Themini (4/98).

MEKA DHE MEDINA JANË TË MBROJTURA NGA DEXHALI

Nuk ka fitne më të madhe në këtë dynja sesa fitneja e Dexhalit, i cili do të dalë në ahiri zeman, ndaj s'ka Pejgamber që nuk e ka paralajmëruar umetin e vet prej tij. Në transmetimet rreth tij është përmendur se ai do ecë nëpër tokë me shpejtësi të madhe, por nuk do të mund të hyjë në Mekë dhe Medinë. Atëherë do të dalë një burrë nga banorët e Medinës, nga njerëzit më të mirë, e do t'i thotë: -Unë dëshmoj se ti je Dexhali, për të cilin na ka rrëfyer i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem! Atëherë Dexhali do t'u thotë njerëzve: - A e shihni, nëse unë e vras këtë dhe pastaj e ringjall, a do të dyshoni në çështjen time? Njerëzit do të thonë: -Jo. Atëherë ai e vret atë, pastaj e ringjall. Atëherë ky burri i thotë (Dexhalit): -Pasha

Allahun, nuk isha më i bindur për ty se je Dexhali sesa tani. Pastaj Dexhali tenton ta vrasë atë, por nuk i mundësohet¹.

10 Nga Enes ibn Maliku, radijAllahu anhu, transmetohet se Pejgamberi, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, ka thënë: ***"Nuk ka vend ku nuk do të hyjë Dexhali, përveçse në Mekë dhe në Medinë. Nuk ka hyrje të tyre (dy qyteteve) veçse ruhen nga melaike të radhitura. Pastaj do të dridhet Medina me banorët e saj me tri dridhje, atëherë Allahu e nxjerr (nga aty) çdo jobesimtar e munafik"***. | Transmetojnë Buhariu (1881) dhe Muslimi (2943), teksti është i Buhariut.

Transmetuesi i hadithit është Ebu Hamza El Ensari El Hazrexhij, shërbëtori i të Dërguarit të Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem. Kështu paraqitej dhe mburrej me këtë (të qenët shërbëtor i Pejgamberit), meqë i shërbeu për dhjetë vite radhazi dhe është njëri ndër ata që transmetoi shumë hadithe prej tij. Ishte sahabi i fundit që vdiq në Basra në vitin 90 hixhrij, kur ishte njëqindvjeçar.

1 Transmetojnë Buhariu (1882) dhe Muslimi (2938).

Dobitë e hadithit

1 - Meka dhe Medina janë të ruajtura nga Allahu i Lartmadhëruar, ndaj edhe Dexhali nuk mund të hyjë në to, sepse në çdo hyrje të tyre ka melaïke, që i ruajnë ato nga Dexhali.

2 - Në hadith vihet re vlera e madhe e Mekës dhe e Medinës në raport me qytetet e tjera të tokës¹.

3 - Mrekullia sekrete e Pejgamberit, alejhi selam, pasi lajmëroi për një çështje e cila gjithsesi do të ndodhë².

4 - Nxitja për të banuar në Mekë dhe Medinë, posaçërisht në kohë trazirash.

5 - Medina pas dridhjes në kohën e Dexhalit do të nxjerrë jashtë saj jobesimtarët dhe munafikët (dyftytyrëshit), të cilët do të ndjekin Dexhalin.

6 - Vlera e madhe e besimtarëve të sinqertë nga banorët e Mekës dhe Medinës³.

7 - Në hadith ka nxitje për të realizuar sigurinë shariatike të Mekës, siguri e urdhëruar, ashtu siç e ka ruajtur nga fitneja e Dexhalit.

1 Sherh Sahihul Buhari (4/551), Ibn Bettal.

2 Umdetu el-karij (10/244).

3 Po aty.

8 - Mbrojtja e Mekës dhe Medinës për banorët e tyre nga fitneja e Dexhalit është e kushtëzuar që njeriu të jetë me besim të sinqertë në Allahun, përndryshe Medina do t'i nxjerrë jashtë munafikët dhe jobesimtarët nga radhët e banorëve të saj.

Për shkak të kësaj veçorie të Mekës shumë njerëz e kanë preferuar jetesën në Mekë¹.

Abdullah ibn Abasi, radijAllahu anhu, këshillonte që të jetohej në të, edhe nëse njeriu nuk do të gjente për të ngrënë diçka tjetër veçse bimë.

Mugire ibn Hakim Es Sanani udhëtoi për në Mekë më shumë se pesëdhjetë herë, agjërueshëm, me ihram dhe këmbëzbathur si dhe qëndroi shumë në Mekë, ku edhe vdiq. Ibn Xheriri ka thënë: “Nuk e kam parë Qabenë pa asnjë njeri në tavaf veçse ditën kur vdiq Mugire ibn Hakim²”.

1 Shifaul giram (1/176).

2 El Ikdu eth Themini (7/254).

SIGURIA E PËRHERSHME E MEKËS

Allahu i Lartmadhëruar dëshiroi që Meka të ishte vendi i Tij i shenjtë, në të cilin do të ndërtohej Shtëpia e Tij, në mënyrë që të ishte shtëpia e parë e cila do të vendosej për adhurimin e Allahut të Lartësuar. Për këtë arsye Allahu e ruajti nga çdokush që tentoi dëmtimin e saj.

Dëshmia më e madhe për këtë mbrojtje dhe siguri të përherëshme të Mekës është tregimi me poseduesit e elefantit, derisa të lejojë Allahu ndodhinë e kiametit.

11 Nga Harith ibn Malik ibn Bersa, radij-
Allahu anhu, transmetohet se ka dë-
gjuar Pejgamberin, alejhi selam, duke
thënë në ditën e çlirimit të Mekës (për

Mekën): **"Kjo nuk do të luftohet¹ pas kësaj dite (pas çlirimit të Mekës) deri në Ditën e Kiametit²".** | Transmetojnë Ahmedi (4/343), Tirmidhiu (1611) dhe e saktësoi Hakimi në Mustedrek (3/727) dhe Albani në "Es Sahiha" (2724).

Transmetuesi i këtij hadithi është Harith ibn Malik ibn Kajs El Lejthi, radijAllahu anhu, i njohur si Ibn Bersa, e cila ishte nëna e tij. Ky ishte nga sahabët që jetoi në Mekë e pastaj në Medinë. Transmetoi vetëm një hadith, vdiq kah fundi i kalifatit të Muaviut, Allahu qoftë i kënaqur me të gjithë³.

Brenda Mekës kanë ndodhur luftime nga ana e muslimanëve, madje kjo ka ndodhur disa herë. Më i famshmi që luftoi në të ishte Haxhaxhi, kur rrethoi Ibn Zubejrin, radijAllahu anhumu, e po ashtu u luftua nga *keramitët*, sekt i devijuar i shiitëve. Kjo do të thotë se hadithi lajmëron se Meka pas çlirimit të saj nga i Dërguari i Allahut, sal-l-Allahu alejhi ve sel-lem, nuk do të luftohet nga

- 1 Nuk do të luftohet nga jobesimtarët, e as muslimanët nuk do të kenë nevojë ta çlirojnë më.
- 2 Qëllimi është se nuk do të luftohet nga jobesimtarët, kurse nga vetë muslimanët janë bërë luftime në të, si rrethimi që Haxhaxhi ia bëri Ibn Zubejrit, po ashtu luftimi i shiitëve keramitë.
- 3 El Isabeh (1/596).

jobesimtarët dhe se ajo nuk do të kthehet më në vend pabesimi, si rrjedhojë muslimanët nuk do të kenë nevojë të luftojnë në të për të luftuar banorët e saj sërish për shkak të Islamit.

Dobitë e hadithit

1 - Banorët e Mekës nuk do të kthehen më të gjithë në pabesim, ndaj edhe nuk do të luftohen për pabesimin e tyre¹.

2 - Meka është vendi më i sigurt islam deri në Ditën e Kiametit.

3 - Meka është ambienti më i mirë për besimtarët.

4 - Nxitja e banorëve të Mekës dhe e vizitorëve që të jenë të përqendruar në të.

5 - Tundimi i banorëve të Mekës për të falënderuar për mirësitë e Allahut.

6 - Nxitja për të banuar në të.

7 - Kjo është një mrekulli mahnitëse e Pejgamberit, alejhi selam.

8 - Vlera dhe pozita e Mekës tek Allahu i Lartësuar.

1 Sherhu meanil athar (3/326).

Duhet përmendur se dijetarët kanë thënë se nëse në Mekë hyn një grup tiran i padrejtë ose dikush i ngjashëm dhe e uzurpon atë, lejohet luftimi i tyre derisa të kthehen tek e vërteta¹.

Shkaku i daljes nga Meka të nipit të Pejgamberit, alejhi selam, Husejnit radijAllahu anhu, ishte frika se ajo do të luftohet për shkak të tij².

1 El Muhal-la (11/96).

2 Ahbaru Mekke (2/265).

MADHËSHTIMI I MEKËS NGA BANORËT E SAJ

Nga aspektet e madhështimit që preferohet të gjallërohet në mesin e muslimanëve e posaçërisht nga mekasit është edhe madhështimi nga ndër-gjegjja, duke u kujdesur për hapësirën e Haremit, për pastërtinë e saj, duke mos hedhur mbeturina, qofshin ato letra apo shishe, por duke i vendosur ato në vendin e duhur. Edhe kjo është një madhështim që vjen nga ndërgegjja si burim i zakoneve të mira te njerëzit.

12 Nga Mesur ibn Muhrike dhe Mer-
van ibnul Hakemi, radijAllahu anhu-
ma, transmetohet se kanë thënë: "Në ko-
hën e Hudejbijes i Dërguari i Allahut,
sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, doli derisa
arriti te disa rrugë. Atëherë ai tha: "**Halid
ibnul Velidi qenka në El-Gamim (luginë**

mes Mekës dhe Medinës) në një kalë të kurejshëve në ballë të ushtrisë, ndaj kthehuni djathtas!" Pasha Allahun, Halidi nuk i vërejti ata veçse kur u ngrit pluhuri i ushtrisë, atëherë ai filloi të vraponte duke paralajmëruar kurejshët, kurse Pejgamberi, alejhis selam, kalëroi derisa arriti te një rrugë mes kodrave me zbritje kah ata, por kafsha e tij u ndal (u ul në gjunjë deveja) dhe njerëzit thanë: "U ndal (kafsha), u ndal!" Ajo nuk donte të lëvizte. Njerëzit thanë: "Nuk po ecën Kasvaja (emri i devesë së Pejgamberit)!" Atëherë Pejgamberi, alejhis selam, tha: "**Nuk është ndalur Kasvaja e as nuk e ka zakon këtë** (të mos i nënshtrohet Pejgamberit), **por e ka ndaluar ajo që e ka ndalur elefantin**". Më pas tha: "**Pasha Atë në Dorën e të Cilit është shpirti im, nuk ka çështje** (cilësi) **që ma kërkojnë dhe në të madhështojnë shenjat e Allahut** (nuk luftojnë në të), **veçse unë do t'ua japë atyre** (do t'u përgjigjem)". Pastaj e qortoi atë dhe ajo u ngrit. | Transmeton Buhariu (2731).

Transmetuesi i hadithit, El Mesur ibn Muhri-me, është Ebu Abdurrahman Ez Zuhrij. Ky dhe babai i tij ishin nga sahabët e Pejgamberit, alejhis

selam, Allahu qoftë i kënaqur me të dy! Ishte fekih i madh dhe me devotshmëri të shquar, vdiq në Mekë në vitin 64 hixhrij¹.

Ndërsa transmetuesi tjetër, Mervani, është Ibnul Hakem ibn Ebil Asi ibn Umeje, Ebu Abdulmelik El Emevij, ishte medinas, vdiq më 65 hixhrij.²

Pejgamberi, alejhi selam, në vitin e gjashtë hixhrij vendosi të hynte në vendin e shenjtë në shenjë madhështimi dhe duke iu përgjigjur Allahut me umre ai kishte me vete një mijë e pesëqind veta nga shokët e tij të cilët ua mësynë Qabesë dhe nuk kishin për qëllim luftë në vendin e tij të shenjtë. Por kur iu afruan Mekës, ai e kuptoi se kurejshët e morën vesh për të, kështu që ai dëshiroi që t'i befasonte ata. Kur ishte në kodrën që zbret mbi ta,

1 El Istiab (3/1399), El Isabe (6/119).

2 Es Sijer (3/467). Vërejtje: Ibn Haxheri në Fet'hul Bari (7/218) tha: "Ky transmetim sa i përket Mervanit është transmetim mursel, meqë ai nuk ishte sahab, e po ashtu edhe për El Mesurin është mursel sepse ai nuk kishte qenë prezent në atë tregim, por këta të dy e kanë dëgjuar nga një grup sahabësh të cilët ishin në këtë ndodhi, si Umeri, Uthmani, Aliu, Mugire, Umi Seleme, Sehl ibn Hanif dhe të tjerët. Në të njëjtin hadith ka ndodhur diçka që aludon se hadithi transmetohet nga Umeri, siç do ta shohim më pas".

kafsha e tij u ul dhe refuzoi të ecte. Atëherë Pejgamberi, alejhi selam, e kuptoi se Allahu i Lartësuar e ndali atë ashtu siç e ndali elefantin më parë në shenjë madhështimi ndaj Qabesë.

Dobitë e hadithit

1 - Në zmbropsjen nga ecja e devesë së të Dërguarit të Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, ka mësim për madhështimin e vendit të shenjtë sepse Allahu i Lartësuar deshi t'i tregonte të Dërguarit të Tij dhe shokëve të tij të ndershëm shmangien e luftës në Harem për shkak të nderimit që duhet pasur për të.

2 - Madhështimi i Pejgamberit, alejhi selam, për kufijtë e Allahut është nënshtrim ndaj Allahut të Lartmadhërishëm, meqë ai e kuptoi nga Allahu kumtimin e arsytetimeve për banorët e Mekës, andaj tha: “***Pasha Atë në Dorën e të Cilit është shpirti im, nuk ka çështje (cilësi) që ma kërkojnë dhe në të madhështojnë shenjat e Allahut (nuk luftojnë në të), veçse unë do t'ua jap atyre (do t'u përgjigjem)!¹***”

1 Sherh Sahihul Buhari (8/127), Ibn Bettali.

3 - Shenjtëria e madhe e Mekës tek Allahu i Lartmadhërisëm dhe i Dërguari i Tij, alejhi selam.

4 - Kuptimi i ndalimit të devesë nga hyrja është se sikur sahabët të hynin në Mekë, ndoshta do të ndodhte ndonjë përleshje mes tyre dhe kurejshëve në Harem dhe do të derdhej gjaku e do të kishte trazira. Por Allahu, qoftë i lavdëruar, me dijen e Tij dhe caktimin e Tij, e ka ditur se nga ata jobesimtarë do të ketë prej tyre që do ta pranojnë Islamin dhe nga pasardhësit e tyre do të dalin njerëz besimtarë, ndaj sikur t'u lejohej luftimi në Mekë, nuk do të lindnin ata pasardhës dhe ato përfundime të mira nuk do të realizoheshin. Allahu e di më së miri!¹

5 - Në hadith ka shenjë se Pejgamberi, alejhi selam, kishte në konsideratë çdo cilësi fisnike ose punë të ndershme (të kurejshëve) që përmban shenjtërimin e Qabesë. Ai tha: “*Pasha Atë në Dorën e të Cilit është shpirti im, nuk ka çështje (cilësi) që ma kërkojnë dhe në të madhështojnë shenjat e Allahut (nuk luftojnë në të), veçse unë do t'ua jap atyre (do t'u përgjigjem)*”².

1 Umdetu el-karij (14/8), Zadul Mead (3/302).

2 Zadul mead (3/303).

Nga zbatimet praktike që aludojnë qartazi për madhështimin e kësaj Shtëpie është edhe veshja e Qabesë, të cilën e kanë zbatuar vazhdimisht udhëheqësit dhe të pasurit, secili sipas mundësive. Nga ata që e pati nderin ta bënte këtë është sahabi i ndershëm Muaviu, Allahu qoftë i kënaqur me të. Thuhet se ai ishte i pari që e veshi Qabenë me mëndafsh. Ai e dërgoi Shejbeh ibn Uthmanin dhe e urdhëroi që ta zhvishte Qabenë, ta pastronte dhe ta parfumonte dhe ta vishte me mëndafshin që i dërgoi. Dhe ai po ashtu çdo vit dërgonte parfum për Qabenë, vendosi shërbëtorë për Qabenë e pastaj e ndoqën edhe udhëheqësit e tjerë dhe pagoi nga arka e shtetit për vaj dhe qirinj për Mesxhidil Haramin¹.

Këto janë nga zakonet e mira që ka aprovuar sheriati për ta ruajtur këtë vend të begatë.

1 Menaihul kerem fi ahbari Mekke ve vulatil harem (2/7).

SHENJTËRI, MADHËSHTIM DHE SIGURI

Madhështimi i Qabesë është një amanet i madh dhe përgjegjësi sublime për të gjithë muslimanët, por kjo përgjegjësi është edhe më e madhe për prijësit, të cilët Allahu i begatoi me përkujdesjen ndaj vendeve dhe njerëzve. Edhe çuarja në vend e këtij misioni dhe kujdesi për të konsiderohet ngritje e fesë dhe premtim nga Zoti i botëve se do ta shpëtojë umetin dhe do t'i japë pushtet.

13 Nga Ajash ibn Ebi Rebia, radijAllahu anhu, transmetohet se ka thënë: "E kam dëgjuar Pejgamberin, alejhi selam, duke thënë: ***"Ky umet do të vazhdojë të jetë në mirësi përderisa ta madhështojnë këtë harem (Qabenë) denjësisht. E kur ta braktisin atë dhe ta humbin respektin për***

të, atëherë do të shkatërrohen". | Transmetojnë Ahmedi (4/347) dhe Ibn Maxhe (3110) dhe teksti është i tij. Ibn Haxheri hadithin e vlerësoi si hasen në "El Fet'h" (3/449), kurse Albani e vlerësoi si të dobët, "El Mishkah" (2727).

Transmetuesi i hadithit është Ajash ibn Ebi Re-bii El Mugire el Kureshij, i cili e pranoi Islamin para se i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, të hynte në shtëpinë e Erkamit. Migroi në të dy migrimet, ra dëshmor në Jemame¹.

Ibn Kajimi kur përmend veçoritë e Shtëpisë së Bekuar, të cilën e ndërtoi Ibrahim, alejhi selam, thotë: "Allahu i Lartësuar i bëri gjurmët e tyre në tokë shkak që të qëndrojë bota dhe të ruhet, andaj ajo do të vazhdojë të qëndrojë gjersa mbesin edhe gjurmët e tyre. E kur të zhduken gjurmët e tyre në tokë, atëherë fillon shkatërrimi i botës. Allahu i Lartësuar tha: **"Allahu e ka bërë Shtëpinë e Shenjtë, Qabenë, muajin e shenjtë, kurbanin edhe (ato kafshë të shënuara për kurban) atë me qafore:**

1 El Istiab (3/1230), Esedul gabeh (4/320), El isabeh (4/750).

vendjetësim për njerëzimin (i vlerave të fesë dhe dynjasë)¹”.

Ibni Abasi, radijAllahu anhu, ka thënë: “Nëse të gjithë njerëzit do ta braktisnin haxhin, qielli do të binte mbi ta²”.

Dobitë e hadithit

1 - Madhështimi i vendit të shenjtë nga ana e umetit është mbrojtje për umetin nga trazirat e përgjithshme.

2 - Shpërblimi vjen në bazë të llojit të veprës, që do të thotë se nëse umeti e përçmon atë që duhet madhështuar, atëherë Allahu e ndëshkon atë me nënçmim dhe poshtërim si shpërblim të merituar.

3 - Madhështimi i vendit të shenjtë në urdhra dhe ndalesa bëhet duke u mbështetur në citatet e librit të Allahut, Kuranit, dhe në Sunetin e saktë të të Dërguarit të Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem³.

1 Kuran, El Maide: 97.

2 Xhilaul eham, fq. 313.

3 Kohët e fundit përmes videove në rrjetet sociale shohim lëvizje, dhikre e rituale të çuditshme që bëhen në vendin e shenjtë, Qabe, nga tarikate të ndryshme të sufive dhe dervishëve, që nuk kanë asgjë të bëjnë me

4 - Kujdesi i Pejgamberit, alejhi selam, për umetin e vet duke ua përkujtuar shkaqet e shpëtimit dhe të shkatërrimit.

5 - Edukimi në madhështimin e Qabesë dhe të vendit të shenjtë është obligativ.

6 - Kujdesi i prijesve dhe udhëheqësve për Shtëpinë e Shenjtë është nga faktorët që sollën forcimin e madhësisë dhe shenjtërisë së Mekës në shpirtrat e muslimanëve duke ua mësuar atyre veçoritë që Allahu i dha asaj. Kur kalifa El Mehdi¹ filloi të udhëhiqte, e urdhëroi prefektin e vet të Mekës që të dëbonte një grup këngëtarësh dhe çdo që kishte të bënte me muzikën e ndaloi, si dhe të gjithë meshkujt që ngjasonin me gra në veshje e ecje dhe anasjelltas i nxori nga Meka. Po ashtu ndaloi lojën e shahut dhe gjëra të tjera që shpinin

atë që ka urdhëruar Allahu i Madhëruar dhe i Dërguari i Tij, alejhi selam. Si të tilla të gjitha ato janë të kota dhe të refuzuara. Pejgamberi, alejhi selam, ka thënë: *“Kush e bën një vepër që nuk është sipas çështjes (fesë, rrugës, sunetit) tonë, ajo është e refuzuar”*. Kështu që muslimani nuk duhet të mashtrohet pas tyre e as të ketë simpati gjersa ato rituale kundërshtojnë udhëzimin e qartë të Pejgamberit tonë, sal-Allahu alejhi ve sel-lem (sh.përkthyesi).

- 1 Ai është nga kalifët e hershëm, Ebu Abdullah Muhammed ibn Mensur, vdiq në vitin 169 hixhrij.

në muzikë dhe përdorim të instrumenteve. Po ashtu i detyroi ata që mbanin çelësin e Qabesë, që ta madhështonin e pastronin atë për vizitorët dhe hapjen e dyerve të saj ta bënin me qetësi dhe përkushtim si dhe i ndaloi gratë nga shkuarja në xhami të parfumuara¹.

1 Tahsilul meram fi ahbar bejtil haram (2/606).

BEGATIA E USHQIMIT NË VENDIN E BEGATSHËM

Ibrahimi, alejhis selam, kur e la gruan dhe djalin e tij, Ismailin, alejhis selam, në Mekë, që në atë kohë ishte një luginë e varfër, u lut me lutje të mira për këtë vend dhe banorët e tij. Këto lutje e patën efektin e dukshëm në Mekë dhe për banorët e saj gjatë tërë kohës. Ai u lut: *“O Zoti ynë, unë kam vendosur disa nga pasardhësit e mi në një luginë që nuk mbillet, afër Shtëpisë Tënde të Shenjtë, që të falin namazin. Prandaj, bëj që zemrat e njerëzve të ndiejnë dashamirësi për ata dhe jepu fruta, me qëllim që ata të të falënderojnë!”*

14 Nga Abdullah ibn Zejd ibn Asimi, radijAllahu anhu, transmetohet se i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-

1 Kuran, Ibrahim: 37.

lem, ka thënë: ***"Ibrahimi e bëri Mekën harem (të shenjtë) dhe u lut për banorët e saj, por edhe unë e bëra Medinën harem (të shenjtë), ashtu siç e bëri Ibrahimi Mekën, dhe unë u luta për begati në sai-n¹ dhe muddi-n² e saj dyfishin e asaj që u lut Ibrahimi për banorët e Mekës"***. | Transmeton Muslimi (1360).

Transmetuesi i hadithit, Abdullah ibn Zejd ibn Asim ibn Keab El Ensarij El Mazinij, sahab i njohur, së bashku me Vahshij ibn Harbin (Allahu i goftë i kënaqur me të dy), vranë Musejleme kedhabin në Jemame. Ra dëshmor në vitin 63 hixhrij³.

Në lutjen e Ibrahimit, alejhi selam, për t'i begatuar me fruta qëndron përkujtimi i banorëve të Mekës dhe vizitorëve të saj se Ibrahimi, alejhi selam, u lut për Mekën për bereqet, por gjithashtu e bëri atë harem⁴ dhe e glorifikoi të drejtën e saj.

1 Peshë sa katër herë me shuplaka të hapura.

2 Peshë sa një herë me dy shuplakat e hapura.

3 El Isabeh (4/98).

4 Bageviu, rahimehullah, ka thënë: "E quajti harem sepse aty janë disa vepra të ndaluara që nuk janë tjetërkund", Tefsirul Bagevi, fq. 689.

Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së Ibrahimit, alejhi selam, dhe banorëve të Mekës u vijnë fruta nga të gjitha vendet e botës¹.

Dobitë e hadithit:

1 - Dëshmia se Meka është e shenjtë dhe shenjtëria e saj është dëshmuar që nga krijimi i qiejve dhe tokës. Atë e ka konsideruar si harem Ibrahimit, alejhi selam, dhe kuptimi i kësaj është se ai e ka shfaqur shenjtërinë e saj dhe e ka lajmëruar².

2 - Edhe Medina është harem dhe ndalohet gjuetia në të dhe prerja e drurëve të saj³.

3 - Banorët e Mekës janë të veçuar me lutjen e Ibrahimit, alejhi selam, për t'i begatuar Allahu në mish dhe ujë, ndaj edhe nëse ndokush mjaftohet vetëm me mish dhe ujë në Mekë, kjo nuk i bën dobi, përkundër vendeve të tjera.

4 - Begatia e pejgamberëve –alejhimus salatu ves selam- në fenë dhe dynjanë e tyre.

5 - Begatia e Ibrahimit, alejhis selam, mbi Mekën dhe banorët e saj.

1 Et Tefsir el Vadih, fq. 309.

2 Fet'hul Bari (3/440)

3 El Minhaxh (9/134).

6 - Kur i sheh llojet e riskut në Mekë, kjo të motivon për përkujtimin e Ibrahimit, alejhi selam, dhe faktin se ai e bëri atë harem.

7 - Nxitja e banorëve të Mekës për të falënderuar Allahun për begatinë e Tij që i bëri banorë të saj.

VEÇORIA E FQINJËSISË

Nga veçoritë me të cilat veçohen banorët e Mekës ose vizitorët është se ata e bëjnë tavafin në Qabe sa herë që duan, në çfarëdo ore të natës apo ditës, prandaj shumë njerëz janë fqinjësuar me të me banim, po ashtu nga dijetarë e njerëz të devotshëm. Qëllimi i kësaj fqinjësie ka qenë të kënaqurit me këtë shtëpi me namaz dhe tavaf. Transmetohet për Ebu Bekër ibn Abdurrezzak Ed Duakli El Malikij se qëndroi në Mekë mbi njëzet vite, duke mos iu ndarë kurrë namazit, tavafit e agjërimit, duke e kaluar tërë kohën e tij si fqinj i Qabesë¹.

15 Nga Abdullah ibn Umeri, radijAllahu anhumu, transmetohet se i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, ka thënë: ***"Kënaquni me këtë Shtëpi, sepse është rrëzuar dy herë dhe do të shkatë-***

1 El Ikdu eth Themini (8/14).

rrohet në të tretën!" | Transmetojnë Ibn Huzejme (4/129), Ibn Hibani (6718), e saktësoi Albani në "Es Sahiha" (1451).

Transmetuesi i hadithit është Abdullah ibn Umeri El Kureshij, nga imamët e sahabëve dhe dijetarët e tyre, nga adhuruesit e mëdhenj, i cili pas Pejgamberit, alejhi selam, për gjashtëdhjetë vite punoi si myfti. Vdiq në vitin 73 hixhrij në moshën 87-vjeçare. Allahu qoftë i kënaqur me të!¹

Pejgamberi, alejhi selam, në këtë hadith ka nxitur që të shfrytëzohet çdo çast në Qabenë e shenjtë me namaz dhe tavaf. Në hadith është përdorur shprehja "do të ngrihet në të tretën" dhe për të është thënë se qëllimi është shkatërrimi i saj në kohën e fundit para kiametit nga një person nga Etiopia, kurse me rrëzimet e saj të mëhershme janë rrëzimi gjatë një stuhie të madhe dhe rrëfimi nga kurejshitet kur e ripërtërinë ndërtimin e saj².

1 El Isabeh (4/181) dhe Esedul Gabeh (3/347).

2 Fajdul kadir (1/639).

Dobitë e hadithit

1 - Urdhri për banorët e Qabesë dhe vizitorët që ta shfrytëzojnë kohën në të dhe të kënaqen me të është për qëllim shfrytëzimi i qëndrimit në të me adhurim, tavaf e haxh¹.

2 - Qëllimi madhor dhe misioni sublim për të cilin është ndërtuar kjo Qabe është adhurimi i Allahut të Lartmadhëruar me ato adhurime që i ka lejuar Ai në të, e prej tyre është edhe tavafi. Nga Aliu, radijAllahu anhu, është transmetuar se ka thënë: “Shpeshtoni sa më shumë tavafin në këtë Shtëpi, para se t’ju pamundësohet kjo²!”

3 - Të parët e muslimanëve e kishin shfrytëzuar në maksimum fqinjësinë me Qabenë me të gjitha llojet e adhurimeve të veçanta, siç u përmend për Ata ibn Ebi Rebah, i cili qëndroi pranë saj për dyzet vite, falej natën, bënte tavaf dhe mësonte.

Po ashtu Muhamed ibn Abdilah El Beadani, i cili qëndroi pranë saj për tridhjetë vite, por edhe pranë Medinës me adhurim, dëgjim të hadithit dhe preokupim me dije³.

1 Fajdul kadir (1/639).

2 Transmeton Abdurrezzaku në musanefin e tij (5/137) dhe Ibn Ebi Shejbe (3/269).

3 El Ikdu eth Themini (2/52).

Njëti veproi edhe Ibn Kajimi, rahimehullah, të cilit i kishin ndodhur raste të çuditshme me shërim nga uji i Zemzemit dhe shkroi aty vepra¹. Ibn Rexhebi për të ka thënë: “E bëri haxhin shumë herë, qëndroi gjatë pranë Mekës dhe banorët e Mekës e përmendnin me adhurim të shumtë dhe tavaf të shpeshtë, nga e cila habiteshin².”

Prej tyre ishte edhe Muhenna ibn Ebi Bekër El Misrij, i cili jetoi në Mekë për dyzet vite ose edhe më shumë, i cili ishte edhe bamirës i madh ndaj të varfërve në të³.

1 Miftahu daris seade (1/246, 250), Zadul Mead (4/393) dhe Medarixhus salikin (1/58).

2 Dhejlu tabakatil hanabile (2/448).

3 El Ikdu eth Themini (7/315).

EDUKATA ME KIBLEN E MUSLIMANËVE

Kibla jonë zë pozitë të madhe tek Allahu dhe te robërit e Tij muslimanë, andaj në fenë tonë asaj i përkasin norma dhe dispozita me të cilat muslimani këshillohet të zbukurohet dhe t'i ketë parasysh në jetën e tij. Ibn Kajimi ka thënë: “Nga karakteristikat e saj gjithashtu është se ndalohet ta kryesh nevojën në drejtim të saj, por edhe kur e ke pas shpine atë, që nuk është karakteristikë e vendeve të tjera të tokës. Mendimi më i saktë në këtë çështje është se nuk ka dallim kur je brenda një ndërtese apo në hapësirë dhe për këtë dëshmojnë mbi dhjetë argumente, siç janë përmendur në vende të tjera¹”.

1 Zadul mead (1/49).

16 Nga Ebu Ejub El Ensari, radijAllahu anhu, transmetohet se i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, ka thënë: ***“Kur dikush nga ju shkon në nevojto, (mos ta kryejë nevojën) përballë kibles e as duke ia kthyer shpinën, por le të drejtohet nga lindja apo në perëndim (gjatë kryerjes së nevojës)¹”***. | Transmetojnë Buhariu (141) dhe Muslimi (388), teksti i hadithit është i Buhariut.

Transmetuesi i hadithit, Ebu Ejubi, është Halid ibn Zejd El Ensari El Hazrexhij, i cili mori pjesë në Akabe dhe në ngjarjet e tjera me të Dërguarin e Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem. Vdiq si luftëtar në luftën e Kostandinopojës dhe u varros në kufijtë e saj në vitin 50 hixhrij².

Ky kuptim i hadithit është me qëllim madhështimi dhe shenjtërimi të Shtëpisë së Allahut të Lartësuar, posaçërisht kur kështu e ka kuptuar edhe Ebu Ejubi, radijAllahu anhu, transmetuesi i hadithit. Ibn Bettali, rahimehullah, ka thënë se

-
- 1 Fjala është për ata që janë në Medinë dhe të tjerët të ngjashëm me ta në anë si Shami dhe Jemeni, kurse kush e ka kiblen kah lindja ose perëndimi, atëherë duhet të drejtohet kah veriu ose jugu, si banorët e Egjiptit dhe Nexhdit.
 - 2 El Istiab (2/424), Esedul gabeh (2/94), EL Isabeh (2/234).

ndalimi në hadith është për ta nderuar kiblen dhe respektuar atë, qoftë në ndërtesa apo në hapësirë¹.

Dobitë e hadithit

1 - Duhet madhështuar e nderuar ana e kibles dhe ndalohet çdo gjë që bie ndesh me respektimin e saj².

2 - Fjala e tij “nga lindja ose perëndimi” jep të kuptohet se lakimi apo devijimi i lehtë nuk mjafton, por duhet lakuar trupi plotësisht ose kah lindja ose kah perëndimi gjatë kryerjes së nevojës, ose varësisht nga vendi ku jeton.

3 - Përdorja e termave adekuate për gjërat e neveritshme e jo të termave banale³.

4 - Nga zbatimet praktike të hadithit është edhe veprimi i Ebu Ejubit, radijAllahu anhu, i cili kur shkoi në Sham, i gjeti nevojtoret e tyre të ndërtuara në drejtim të kibles, atëherë ai i shmangej kibles duke u lakuar gjatë kryerjes së nevojës dhe pasi dilte nga ajo, bënte istigfar⁴.

1 Sherh sahihul Buhari (1/236), Ibn Bettali.

2 El l’alamu bi fevaïd umdetul Ahkam (1/458).

3 Fet’hul Bari (10/177), El-l’alamu (1/457).

4 Transmetojnë Buhariu (394) dhe Muslimi (264).

VLERA E MADHE E EDUKATËS ME KIBLEN

Imam Tavus ibn Kejsani, rahimehullah, ka thënë: “Çdo musliman e ka obligim përballë Allahut që ta nderojë kiblen e Allahut e mos ta ketë atë përballë me asgjë (gjatë kryerjes së nevojës)¹”.

Kjo është një edukatë peygamberike fisnike e obliguar për çdo musliman në cilëndo pjesë të botës qoftë. Ai i duhet qasur me vëmendje kësaj si shenjë nderimi të kibles së muslimanëve, që konsiderohet madhështim i shenjave të Allahut.

17 Nga Ebu Hurejra, radijAllahu anhu, transmetohet se i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, ka thënë: ***“Kush*** (është i kujdesshëm e) ***nuk e kryen nevojën duke e pasur para kiblen e as***

1 El Ikdu eth Themini (5/58).

mbrapa tij, atij i shkruhet një e mirë (sevap) dhe i fshihet një e keqe (mëkat)".
| Transmeton Taberaniu në "El Evsat" (2/82) dhe e saktësoi Albani në "Es Sahiha" (1098).

Dobitë e hadithit

1 - Ata që janë të kujdesshëm dhe ruhen që gjatë kryerjes së nevojës, duke mos e kryer në drejtim të kibles e as nuk e kanë atë pas shpine, të tillëve u shkruhet një e mirë dhe u fshihet një e keqe, pra shpërblehen.

2 - Ai që do ta kryejë nevojën, së pari duhet të shohë se në çfarë drejtimi është kibla, në mënyrë që të ruhet.

3 - Arritja e shpërblimit është e lidhur me njetin, kur e devijon anën për shkak të kibles.

4 - Hadithi nënkupton detyrimisht udhëzimin për të pasur kujdes gjatë ndërtimit të nevojtores, që të mos jetë në drejtim të kibles.

5 - Hadithi po ashtu aludon për faktin se adhurimi është gjithëpërfshirës.

6 - Kjo normë pejgamberike është një mirësi të cilën e rrëfen ai që i është dhënë kjo mirësi, siç tho-

të Umer ibn Abdulazizi: “Nuk e kam kryer nevojën e madhe e as të voglën në drejtim të kibles e as duke e pasur mbrapa shpine për një kohë të gjatë¹”.

Ndërsa Ibrahim Nahu rrëfen për tabiinët, gjenerata pas sahabëve, për këtë edukatë duke thënë: “Ata e urrenin ta kryenin nevojën e madhe dhe të vogël në drejtim të kibles apo mbrapa shpine, por e kryenin djathtas ose majtas saj²”.

1 Es Sunen El Kubra (1/92), Bejhakiu.

2 Musanefi i Ibn Ebi Shejbes (1/150).

KIBLA DUHET MADHËSHTUAR

Madhështimi i anës kah njerëzit drejtohen në drejtim të saj pesë herë në ditë e tejkalon të qenurit e njeriut në namaz apo në ndonjë vend tjetër, sepse ndjesia për këtë madhështim në shpirt e bën njeriun që vazhdimisht ta ketë këtë edukatë me këtë shenjtërim në zakonet më të thjeshta të njeriut, si të pështyrit.

18 Nga Hudhejfe ibnul Jemani, radij-Allahu anhumâ, transmetohet se i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sellem ka thënë: ***"Kush pështyn në drejtim të kibles, vjen në Ditën e Kiametit me atë pështymë në mes të dy syve të tij"***. | Transmetojnë Ebu Davudi (3824), Ibn Huzejme (2/62) dhe e saktësoi, Ibn Hibani (4/518), e saktësoi Albani në "Es Sahiha" (222).

Transmetuesi i hadithit është Hudhejfe ibnul Jemani, sahab i madh, nga të parët e përmendur në Kuran (Es Sabikin). Vdiq në fillim të kalifatit të Aliut, në vitin 36 hixhrij¹.

Pejgamberi, alejhi selam, bëri me dije se zakonisht pështyma aludon për nënçmim dhe poshtërim sepse është diçka e gërditshme te njerëzit, edhe nëse është e pastër. Por, meqë çështja e kibles është sublime tek Allahu i Lartmadhëruar, muslimani u ndalua që të pështyjë me vetëdije në drejtim të Qabesë (kibles)².

Kjo ndalesë është gjenerale, përfshin të qenët në xhami apo jashtë saj, e s'ka dyshim se kush pështyn në xhami, kjo është më e shëmtuar me zakon dhe me fe, sikurse pështymja nga falësi në namaz është edhe më e keqe se krejt ato³.

Dobitë e hadithit

1 - Pozita e kibles, tek Allahu i Lartmadhëruar, është shumë e madhe⁴.

1 El Istiab (1/98), Esedul gabeh (1/347), El Isabeh (1/216).

2 Sherhu ez Zerkani (1/556).

3 Fet'hul bari (1/606), Umdetu el-karij (4/150).

4 Fet'hul bari (1/508), Ibni Haxheri.

2 - Në hadith ka ndalesë dhe paralajmërim nga nënçmimi i kibles së muslimanëve¹.

3 - Ka ndëshkim të veçantë për këdo që pështyn në drejtim të kibles.

4 - Shpërblimi është sipas llojit të veprës, andaj ai që e nënçmon kiblën, do të nënçmohet.

1 Po aty.

KIBLA E MUSLIMANËVE, E TË GJALLËVE DHE E TË VDEKURVE

Kur Allahu ua bëri obligim pesë namazet muslimanëve brenda ditës dhe natës, nuk gjen as edhe një çast e mos të jetë dikush në këmbë, në ruku apo në sexhde për Allahun i drejtuar me trupin, zemrën e shpirtin e tij kah kjo Shtëpi e Shenjtë.

Alimi i madh Ibn Abdulberri ka thënë: “Të mjafton për Mekën se në të është Shtëpia e Allahut, të cilën Ai e caktoi për robërit e Tij që t’ua falë mëkatet kur ata ia mësyjnë një herë në jetën e tyre dhe nuk e pranon nga askush namazin veçse duke u drejtuar kah kibla, nëse e di kriblen dhe e ka të mundur të drejtohet kah ajo. Andaj, ajo është kibla e ithtarëve të fesë së Tij, të gjallë e të vdekur¹”.

1 El Istidhkar (2/465).

19 Nga Usame ibn Zejdi, radijAllahu an-huma, transmetohet se ka thënë: "Hyra me të Dërguarin e Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, në Qabe dhe ai u ul, falënderoi Allahun dhe e lavdëroi Atë, bëri tekbir dhe tha *La ilahe il-lAllah*, pastaj iu afrua asaj nga e parmja e tij dhe vendosi gjoksin e tij në të, faqen dhe dy duart e tij (pra, u ngjiti me të), pastaj bëri tekbir dhe tha ***La ilahe il-lAllah*** dhe u lut. Kështu veproi me të gjitha anët, pastaj doli jashtë dhe iu drejtua kibles sa ishte në derë (të saj) dhe tha: ***"Kjo është kibla, kjo është kibla"***. | Transmetojnë Ahmedi (5/209), Nesaiu (2915) dhe të tjerët, e saktësoi Albani.

Transmetuesi i hadithit është Usame ibn Zejd ibn Harithe, i cili lindi në Islam dhe Pejgamberi, alejhi selam, vdiq kur ky ishte njëzetvjeçar. Ai vdiq kah fundi i kalifatit të Muaviut, radijAllahu anhu, në Medinë në vitin 54 hixhrij¹.

Usame, radijAllahu anhu, në këtë hadith rrëfen një mësim nga mësimet e madhështimit të vendit të shenjtë, sepse ky ishte kujdesur vetë që të shihte se si Pejgamberi, alejhi selam, vepronte brenda Qabesë si madhështim dhe shenjtërim për Allahun

1 El Istiab (1/24), Esedul gabeh (1/40), El Isabeh (1/14).

e Lartësuar. Krejt ato falënderime ndaj Allahut dhe lavdërimet, tekbiret dhe tehliet i bëri në she-një falënderimi ndaj Allahut për dhuntinë e ndih-mës ndaj fesë së Tij, që Allahu ia mundësoi me çlirimin e Mekës. Dhe kur ai tha “Kjo është kibra”, kishte për qëllim Qabenë, xhaminë e shenjtë, që jemi të urdhëruar t’i drejtohem, e jo krejt Hare-min, as Mekën, as krejt xhaminë përreth Qabesë, por vetëm Qabenë. Allahu e di më së miri!¹

Dobitë e hadithit

1 - Kujdesi i madh i sahabëve (Allahu qoftë i kënaqur me ta) për ta ndjekur të Dërguarin e Alla-hut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem.

2 - Lejohet hyrja në Mekë.

3 - Të mbështeturit me trup anët e Qabesë nga brenda dhe kërkimi nga Allahu i Lartmadhëruar nga të mirat e Tij është një sunet autentik nga Pej-gamberi, alejhi selam.

4 - Është e obliguar drejtimi kah vetë Qabeja për ata që janë brenda oborrit të Xhamisë së She-njtë, ndërsa ata që janë jashtë saj, drejtohen në drejtim të saj.

1 El Minhaxhu (9/87), Neveviu.

Muslimanët e hershëm, selefus salih, e kishin në mendje madhësinë e Allahut të Lartmadhëruar në çdo gjendje, në veçanti të Shtëpia e Tij, kështu që tek ata rritej shpresa dhe dynjaja zvogëlohej në sytë e tyre dhe aty shkëputnin çdo lidhje me dikë tjetër pos asaj me Allahun e Lartësuar. Nga rrëfimet në këtë kapitull është ajo që transmetohet se Hisham ibn Abdulmeliku kishte hyrë në Qabe dhe aty ishte Salim ibn Abdullah ibn Umer ibnul Hatabi, radijAllahu anhu. Ai i tha: -O Salim, lyp nga unë ndonjë nevojë! Ai ia ktheu: -Unë turpërohem nga Allahu i Lartmadhëruar të kërkoj në Shtëpinë e Allahut (nga dikush tjetër) veçse nga Allahu. Pasi doli Salimi jashtë, ai shkoi pas tij dhe i tha: -Tani pasi dole, kërko nga unë ndonjë nevojë. Salimi i tha: -Nga nevojat e dynjasë apo të ahiretit? I tha: Nga nevojat e dynjasë. Salimi i tha: -Pasha Allahun, nuk e kam kërkuar dynjanë nga Ai që e posedon, e si ta kërkoj nga ai që nuk e posedon?!¹

1 El Muxhalase ve xhevahirul ilmi (1/384).

QABEJA NUK MBETET PA I BËRË KUSH TAVAF

Meqë Meka është toka më e mirë e Allahut, Allahu asaj i dha veçori të shumta. Nga më të theksuarat është se e bëri në të një shtëpi dhe e ligjësoi tavafin në të. Ky tavaf ndodh në çdo kohë, edhe në kohët kur nuk lejohet namazi i lejohet muslimanit të bëjë tavaf rreth Qabesë dhe t'i falë dy rekate. Këtë e bënin edhe Ibni Umeri dhe Ibn Abasi, Allahu qoftë i kënaqur me të dy, të cilët bënin tavaf pas namazit të ikindisë dhe i falnin dy rekatet e tavafit, edhe pse ishte pas namazit të ikindisë¹.

20 Nga Xhubejr ibn Mutimi, radijAllahu anhu, transmetohet se Pejgamberi, alejhi selam, ka thënë: ***"O fisi AbduMenaf,***

1 Musanefi i Ibn Ebi Shejbes (3/563).

mos e ndaloni askënd që bën tavaf në këtë shtëpi (Qabe) dhe le të falet në cilindrore që do, natën apo ditën!" | Transmetojnë Ebu Davudi (1894), Tirmidhiu (868), Nesaiu (585), Ibn Maxheh (1254) dhe të tjerët, e saktësoi Albani.

Transmetuesi i hadithit është Ibn Mut'im ibn Adij ibn Nevfel ibn Abdumenaf el Kureshij, sahab i cili i njihnte zanafillat e njerëzve mirë. Vdiq në vitin 58 hixhrij¹.

Fisi Abdumenaf ishin fisi i Pejgamberit, alejhi selam, por ai në këtë rast i veçoi duke iu drejtuar atyre me fjalë dhe jo kurejshëve të tjerë, sepse ata ishin prijësit e Mekës dhe zotëronin detyrat e Qabesë, si mbajtja e çelësit, shërbimi ndaj saj, shpërndarja e ujit, shpërndarja e ushqimit për haxhilerët².

Banorët e Mekës dhe vizitorët e saj kënaqen me Qabenë në çdo kohë dhe çdo çast, kështu që askush nuk ndalohet nga tavafi rreth saj, e as nga namazi pas mekemit të Ibrahimit, alejhi selam. Kjo është nga begatia e Shtëpisë së Shenjtë të Alla-

1 El Istiab (1/69), Esedul gabeh (1/171), El Isabeh (1/152).

2 Tuhfetul ahvedhij (3/514).

hut sepse adhurimi në të është i vazhdueshëm në të gjitha kohët. Sa i përket namazit që përmendet në këtë hadith, është i veçantë me dy rekatet e tavafit, kurse namazi vullnetar absolut në kohët e ndaluara për t'u falur pa asnjë shkak, vendimi për të në Mekë është si vendimi në vendet e tjera, pra nuk lejohet në kohët e ndaluara namazi vullnetar, qoftë edhe në Mekë apo në Qabe¹.

Dobitë e hadithit

1 - Tavafi në Qabe është i lejuar në të gjitha kohët.

Shejh Abdulhaj El Leknevi el Hanefij ka thënë: “Kur e pata bërë tavafin e lamtumirës, shkova te mekami Ibrahim për t'i falur dy rekatet e tavafit, por më ndaluan hanefitë. Unë u thashë: -Mendimi më i qëlluar është se lejohet falja e tyre në këtë kohë dhe ky është mendimi i përzgjedhur i Tahaviut nga radhët tona dhe kjo na mjafton. Ata thanë: -Nuk e paskemi parë këtë, por përfituam nga ti²”.

2 - Lejohet falja e dy rekateve të tavafit qoftë edhe në kohët e ndaluara të namazit, sepse për to

1 Mir'atul mefatih (3/469).

2 Po aty.

ka një shkak (arsye) dhe ky është mendimi i Ibn Abasit, Ibn Umerit dhe Ibn Zubejrit, Allahu qoftë i kënaqur me ta, si dhe i Shafiut, Ahmedit dhe të tjerëve nga selevu salih¹.

Nga argumentet praktike për këtë çështje është ajo që transmetohet, se Thabit ibn Abdullah ibn Zubejri bëri tavaf në Qabe shtatë herë pas namazit të sabahut, pastaj u ul dhe nuk u fal. Atëherë i erdhi babai i tij, Abdullah ibn Zubejri, dhe i tha: -O djali im, nëse e ke kryer tavafin, ngrihu dhe falu. E nëse nuk falesh (për shkak të kohës së ndaluar), atëherë as mos bëj tavaf!

Pra, ai –Allahu qoftë i kënaqur me të- nuk ishte i mendimit që mos të faleshin dy rekatet e tavafit në kohët e ndalesës.

1 Et Temhid (13/45-46), Tuhfetul ahvedhij (3/515).

TAVAFI DHE PREKJA E DY KËNDEVE JANË ADHURIME MEKASE

Fshirja e gabimeve dhe falja e të këqijave është një nga synimet më madhore të njeriut, i cili shpreson kënaqësinë e Allahut dhe shtëpinë e ahiretit, ndaj duhet të jetë shumë i kujdesshëm për to.

Nga fshirja dhe falja është edhe tavafi rreth Qabesë dhe prekja e dy këndeve kur të jetë e mundshme, pa ngushtim dhe pa i bërë keq askujt, edhe nëse ai mund t'i bëjë keq vetes ndoshta.

Nga Ibni Umeri, radijAllahu anhumu, transmetohet se Talha ibn Is'hak tha: -E kam pyetur El-Kasim ibn Muhamedin për shtyrjen te këndi (rukni) dhe ai më tha: "Shtyhu o djali i vëllait tim,

sepse unë e kam parë Abdullah ibn Umerin duke u shtyrë, saqë hunda e tij rrodhi gjak!¹”

21 Nga Ibn Ubejd ibn Umejri, nga babai i tij, transmetohet se Ibni Umeri shtyhej për t'i prekur dy këndet dhe i thashë: -O Ebu Abdurrahman, ti je duke u shtyrë për dy këndet (e Qabesë, Ruknul-Jemani dhe Guri i xhenetit) asisoj që nuk e kam parë askënd nga shokët e Pejgamberit, alejhi selam, duke u shtyrë për to. Ai tha: -Edhe nëse e bëj, (e bëj) sepse e kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut, sal-lallahu alejhi ve sel-lem, duke thënë: ***“Prekja e tyre i shlyen gabimet”***. Dhe e kam dëgjuar duke thënë: ***“Kush bën tavaf në këtë shtëpi (Qabe) shtatë herë dhe e llogarit atë², i shkruhet (shpërblim) sikur ta ketë liruar një rob”***. Dhe e kam dëgjuar duke thënë: ***“Nuk ka këmbë që lëshohet dhe tjetër që ngrihet (në tavaf), veçse Allahu ia fshin atij një gabim dhe ia shkruan atij një të mirë (sevap)”***. | Transmetojnë Tirmidhiu (959) dhe teksti është i tij, Nesaiu (2919), Ibn Maxheh (2956),

1 Musanefi i Abdurrezzakut (5/35).

2 Duke i numëruar rrathët e tavafit dhe e bën sipas normave të tavafit.

Ibn Huzejme (4/218), Hakimi në Mustedrek (1/664) dhe e saktësoi Albani "El Mishkah 2580".

Transmetuesi i hadithit, Ibn Ubejdi, është Abdullah ibn Ubejd ibn Umerj el Lejthi, Ebu Hashim El Mekki, nga dijetarët e spikatur besnikë të Mekës. Vdiq në vitin 113 hixhrij.

Ndërsa babai i tij, Ubejd Ibn Umejr ibn Kade, Ebu Asim el Mekki, lindi në kohën e Pejgamberit, alejhi selam, është konsideruar nga tabiinët e mëdhenj. Vdiq në vitin 74 hixhrij¹.

Ibn Umeri, radijAllahu anhu, njihej për kujdesin e tij të madh për ta njohur Sunetin pejgamberik si dhe praktikimin e tij, ndaj kur u pyet për shtyrjen e tij te dy këndet me një shtyrje që nuk njihej nga të tjerët prej shokëve të Pejgamberit, alejhi selam, ai e tregoi shkakun. Sa shkak madhështor që ishte! Pa dyshim se kush e merr vesh se është gjithë ai shpërblim, patjetër se secili do të jetë i kujdesshëm për ta arritur kënaqësinë e Allahut të Lartësuar. Është transmetuar saktësisht nga Pejgamberi ynë, alejhi selam, kujdesi i tij i madh për t'i përshëndetur këto dy kënde me prekje. Nga Ibni

1 Tehdhibul kemal (15/259), Sijer ealmu en Nubela (4/156).

Umeri, radijAllahu anhu, transmetohet se ka thënë: “I Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sellem, nuk e linte pa e përshëndetur Ruknul-jemanim dhe Gurin në çdo tavaf të tij”. Nafiu tha: “Kështu vepronte edhe Abdullah ibn Umeri¹”.

Dobitë e hadithit

1 - Vlera e madhe e përshëndetjes së Gurit të Zi dhe këndit El Jemani si dhe prekjes së tyre².

2 - Vlera e madhe e tavafit rreth Qabesë dhe e shpërblimit të madh. Duhet pasur kujdes të madh me të dhe vëmendje ndaj kushteve dhe normave që kanë të bëjnë me të³.

3 - Lejohet shtyrja për te Guri i Zi për ta prekur dhe puthur, me kusht që mos t'i bëhet keq askujt e as ndonjë dëm⁴.

4 - Kujdesi i madh i Abdullah ibn Umerit, radijAllahu anhu, për të praktikuar sunetet dhe për t'i shtuar adhurimet, bile thuhet se ka thënë: “Nuk e kam lënë prekjen e këtyre dy këndeve as në vësh-

1 Transmeton Ebu Davudi në sunenin e tij (1876), Albani tha se hadithi është hasen.

2 Umdetul karij (9/240), Ajniu, rahimehullah.

3 Tuhfetul ahvedhij (3/513), Miratul mefatih (9/115).

4 Et Temhid (21/76), Ibn Abdulberri.

tirësi e as në rehati, prej se e kam parë Pejgamberin, alejhi selam, duke i prekur”¹.

5 - Shfrytëzimi i Ibn Umerit, radijAllahu anhu, i qëndrimit në Mekë me tavafe të shumta duhet të jetë shëmbëlltyrë për çdo mekas.

6 - Shfrytëzimi i mundësive për adhurim në Mekë ishte zakon i çdo sahabi të ndershëm.

Nga shembujt më praktikë të kësaj çështjeje është ajo që u transmetua, se si Pejgamberi, alejhi selam, i shfrytëzonte kohët e tij me tavaf, ku në haxhin e lamtumirës e vizitonte Qabenë çdo natë nga netët e Minas për tavaf rreth saj².

Kështu vepronte edhe Ibni Umeri, radijAllahu anhu, i cili i bënte nga tri tavafe gjatë natës dhe pesë gjatë ditës³.

Po ashtu edhe Aishja, radijAllahu anha, i bënte nga tre tavafe bashkë, pastaj për secilin tavaf falte dy rekate⁴.

1 Transmeton Buhariu (1606).

2 E ka shënuar Buhariu në sahihun e tij nga Ibni Abasi, radijAllahu anhu, në formë të prerë dhe e kanë përmendur senedin e tij të lidhur shumë nga dijetarët, siç i solli Ibni Haxheri në “Taglikul tealik” (3/100) dhe Albani e saktësoi në “Es Sahiha” (804).

3 Ahbaru Mekke (1/44).

4 El Metalib el Alije (6/423), Ibni Haxheri.

Ndërsa sahabi më i zellshëm në adhurim në Mekë ishte Abdullah ibn Zubejri, radijAllahu anhumu, për të cilën etiketohej si “i pashoqi në adhurim”. Ai edhe ishte ashtu, saqë askush nuk kishte bërë tavaf duke notuar përpos tij, kur njëherë xhaminë e kishte përfshirë vërshimi i madh dhe i kishte penguar njerëzit nga tavafi rreth Qabesë. Askush tjetër pos tij nuk kishte guxuar ta bënte tavafin duke notuar¹.

Prandaj tavafi rreth Qabesë ka një ëmbëlsi dhe shkëmbim fjalësh me Allahun, të cilën e ndien në zemrën e tij robi e si rrjedhojë ndihet i lumtur shumë, saqë në rrugë të saj shpenzon gjithë dynjanë.

1 Es Sijer (3/370).

TË FOLURIT GJATË TAVAFIT

Duhet theksuar se biseda në tavaf është e lejuar, por teprimi i saj bie ndesh me edukatën e tij. Të folurit më të mirë që mund të bëjë muslimani në tavaf është lutja dhe përmendja e Allahut, siç transmetohet nga Shafiu, se ka thënë: “Në tavaf unë e dua leximin dhe kjo është të folurit më të mirë që bën njeriu¹”.

22 Nga Ibni Abasi, radijAllahu anhu-
ma, transmeton se Pejgamberi, sa-
l-lAllahu alejhi ve sel-lem, ka thënë: **“Tavafi rreth Shtëpisë** (Qabesë) **është një namaz** (si një namaz), **veçse ju flisni në të** (e keni të lejuar të flisni gjatë tavafit), **andaj kush flet në të, të mos flasë veçse fjalë të mira**”. | Transmetojnë Tirmidhiu

1 Umdetu el-karij (9/263).

(960) dhe teksti është i tij, Nesaiu (2922), Ibn Huzejme (4/222) dhe e saktësoi, Hakimi në "Mustedrek" (457), Albani në "El Irva" (1102) tha se hadithi është i saktë.

Tavafit në Qabe nuk ia mësyn veçse ai i cili është i nevojshëm e i varfër për Allahun e Lartësuar, ndaj edhe preokupimi me diçka tjetër pos Tij nuk i përshtatet asaj gjendjeje të varfërisë ndaj Tij, siç është saktësisht gjendja me namazin.

Dobitë e hadithit

1 - Vlera e tavafit, i cili përderisa i ngjason namazit, është nga adhurimet më të mira.

2 - Preferohet që në të ta lutësh Allahun dhe ta përmendësh, sepse namazi i tëri është lutje dhe përkushtim, ndaj edhe tavafi duhet të ngjasojë me të.

3 - Lejohet të folurit në tavaf, por nuk lejohet të flasësh veçse atë që është e mirë¹.

4 - Disa imamë të muslimanëve e kanë kushtëzuar abdestin në tavaf duke argumentuar me këtë hadith².

Por, selefii nuk janë ndalur nga të folurit rreth Qabesë në shenjë falënderimi ndaj Allahut për të

1 Po aty.

2 Sherh Sunen ibn Maxheh (1/209).

mirat e Tij, por duke iu përmbajtur edukatës, e cila është shenjë e njerëzve falënderues. Ibrahim Nahiü ka thënë: “I fola Tavusit në tavaf, edhe ai më foli¹”.

1 Umdetul el-karij (9/263).

LIRIMI I NJË SKLLAVI

Lirimi i sklevërve është nga veprat më sublimë tek Allahu, se në të ka çlirim nga robëria në liri. Këtë mund ta bëjnë veç ata që kanë pasuri, mirëpo nga begatia e veprave në Mekë është edhe tavafi shtatë herë rreth Qabesë, që tek Allahu është i barabartë me lirimin e një skllavi.

Selefi ishin të kujdesshëm për ta arritur këtë shpërblim. Transmetohet nga Nasër ibn Muhamed el Humdani el Husarij se bënte brenda ditës e natës deri në dhjetë tavafe¹.

23 Nga Abdullah ibn Ubejd ibn Umejri transmetohet se një burrë i tha Ibni Umerit: -O Ebu Abdurrahman, vetëm këto dy kënde (këndin Ruknul Jemani dhe Gurin e Zi të Qabesë) po të shoh duke i përshëndetur (prekur me dorë)? Ai tha: -E kam

1 El Ikdu ethThemini (7/333).

dëgjuar të Dërguarin e Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem duke thënë: **“Prekja e këtyre dyve i shlyen gabimet”**. Dhe ka thënë: **“Kush bën tavaf shtatë herë** (rreth Qabesë), **atij i shkruhet sikur të ketë liruar një rob”**. | Transmeton Nesaiu (2919), e saktësoi Albani.

Transmetuesi i hadithit është sahabi Abdullah ibn Ubejd, u fol për të te hadithi 21.

Tek Allahu i Lartësuar, i Cili është Bujar, shpërblimet rriten. Besimtari bën tavaf shtatë herë rreth Qabesë dhe me këtë fiton sevapin e lirimit të një robi për hir të Allahut të Madhëruar¹. I përshëndet me prekje dy këndet, Ruknul Jemanin dhe Gurin e Zi, e me këtë shpreson mirësinë e Allahut të Lartmadhëruar që t’ia shlyejë gabimet². Kjo te dijetarët njihet si plaçka e ftohtë, pra shpërblimi i madh për një mund jo të madh e as të lodhshëm.

Dobitë e hadithit

1 - Vlëra e përshëndetjes së Gurit të Zi me prekje dhe të Ruknul Jemanit.

1 Miratul mefatih (9/115).

2 Et Temhid (21/76), Ibn Abdulberri; Fet’hul Bari (3/474), Ibn Haxheri; Umdet el-karij (3/27), Ajni.

2 - Dy këndet janë veçuar me përshëndetje dhe prekje të tyre, kurse Guri i Zi është veçuar edhe me puthje, kurse të tjerët jo.

3 - Përshëndetja e dy këndeve të tjera të Qabesë nuk është e ligjësuar.

4 - Vlëra e Mekës, meqë Allahu e ka bërë derë të mirësive, që nuk është tjetërkund.

5 - Mëshira e madhe e Allahut. Kush është ai që nuk mundet ta prekë Gurin dhe Ruknin Jëmani për t'ia falur Allahu mëkatet (kur ka mundësi fizike), veçse ai që nuk do?!

6 - Plaçka e ftohtë për banorët e Mekës me prekjen e Gurit dhe Ruknul Jëmanit.

Selefi e shfrytëzonin këtë plaçkë të ftohtë dhe rrëfëhet për Harun Reshidin, rahimehullah, se kur vendosej në Mekë, kur falte namazin e ikindisë, ai bënte tavaf në Qabe derisa thirrej ezani i akshamit.

Ibn Shebibi thotë: “E kam parë prijësin e besimtarëve Harunin duke hyrë në tavaf. Ia llogarita tavafet nga namazi i ikindisë e deri në namazin e akshamit, ishin 16 tavafe, mes secilit tavaf falte nga dy rekate¹”.

1 Ahbaru Mekë (2/303), El Fakihi.

Nga shembujt që prekja e këndeve të tjera nuk është e ligjësuar, përpos Ruknul Jemanit dhe Gurit, është se Ibni Abasi, radijAllahu anhumu, bëri tavaf rreth Qabesë me Muaviun dhe Muaviu e prekte secilin kënd, atëherë Ibn Abasi ia refuzoi këtë duke i thënë: -Pse po i prek këta dy kënde? Pejgamberi, alejhi salam, nuk i ka prekur? Muaviu tha: -Asgjë nga Qabeja nuk duhet shmangur. Ibni Abasi i tha (lexoi ajetin): ***“Ju e kishit shembullin më të lartë në të Dërguarin e Allahut¹”***. Muaviu atëherë tha: “Të vërtetën e ke thënë²”.

Në këtë mendim ecën edhe selefii (Allahu i mëshiroftë të gjithë). Transmetohet nga Atau se ka thënë: “I kam takuar mësuesit tanë, Ibn Abasin, Xhabirin, Ebu Hurejrën, Ubejd ibn Umejrin, asnjëri prej tyre nuk i përshëndeste me prekje veçse Gurin e Zi dhe Ruknin, kurse këndet e tjera jo³”.

1 Kuran, El Ahzab: 21.

2 El Evsat (3/17), Taberani.

3 Musannef ibn Ibni Shejbeh (3/840).

GURI I ZI, SHENJË NGA FILLOHET TAVAFI

Kur u ngrit pak ndërtimi i Qabesë dhe arriti deri te vendi i Gurit të Zi, Ibrahim, alejhi selam, i tha djalit të vet, Ismailit, alejhi selam: “Me gjej një gur që ta vendos këtu, që të jetë shenjë për njerëzit që nga këtu të fillojnë tavafin!” Shkoi Ismaili, alejhi selam, për t’ia gjetur një gur, kur u kthye edhe Xhibri, alejhi selam, kishte zbritur me gurin e zi nga xheneti¹, që jetë një simbol i qartë nga simbolet e Allahut në Xhaminë e Shenjtë. Allahu i Lartësuar ka thënë: ***“Shtëpia (xhamia) e parë e ndërtuar për njerëz, është ajo në Bekë (Mekë), e dobishme udhërrëfyese për mbarë njerëzimin. Aty ka shenja të qarta”***.

1 Hadithin e ka shënuar Hakimi në Mustedrekun e tij (2/293) dhe tha se hadithi është i saktë sipas kushteve të Muslimit. Këtë e aprovoi edhe Dhehebiu në Telhis.

2 Kuran, Alu Imran: 96, 97.

24 Nga Ibni Abasi, radijAllahu anhu-
ma, transmetohet se i Dërguari i
Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, ka
thënë: ***“Guri i Zi zbriti nga xheneti dhe
ishte më i bardhë se qumështi, por e bënë
të zi atë mëkatet e njerëzve”***. | Trans-
metojnë Ahmedî (1/307), Tirmidhiu (877)
dhe teksti është i tij, Nesaiu (2936) shkur-
timisht, e saktësoi Ibn Huzejme (4/219)
dhe Albani në “El Mishkah” (2577).

“E bënë të zi”, pra mëkatet e njerëzve nga ata
që e prekën gurin janë shkak i të bërit të tij të zi
realisht e jo metaforikisht¹.

Enesi, radijAllahu anhu, ka thënë: “Guri (i Qa-
besë) është nga gurët e xhenetit²”.

Abdullah ibn Amër ibnul Asi, radijAllahu an-
huma, ka thënë: “Guri zbriti nga qielli dhe ishte
më i bardhë se bora dhe nuk e bënë të zi atë veçse
mëkatet e njerëzve³”.

Ndikimi i mëkateve është një shenjë, siç thotë
Taberiu: “Të qëndruarit e Gurit të Zi në vazhdimësi
ka mësim për ata që kanë sy. Nëse gabimet kanë

1 Tuhfetul ahfedhi (3/525).

2 Musanefi i Ibn Ebi Shejbes (3/706).

3 Po aty.

ndikuar te guri i fortë i lëmuar, atëherë ndikimi i gabimeve në zemër është edhe më i fuqishëm¹”.

Mirëpo kjo ngjyrë e zezë e gurit është vetëm pjesa e dukshme e tij, ndërsa ajo që është vënë në thellësi të ndërtimit të Qabesë së ndershme, ajo është e bardhë ashtu siç ka zbritur. Këtë kuptim e jep hadithi dhe po ashtu transmetohet nga Muxhahid ibn Xhebri se ka thënë: “Kam shikuar në këndin e Qabesë kur Ibni Zubejri e shprishi shtëpinë (për ta rindërtuar) dhe gjithçka nga brenda ishte e bardhë²”.

Muhamed ibn Nafi El Huzai ka thënë: “E kam medituuar Gurin e Zi kur ishte i nxjerrë dhe e zeza e tij ishte vetëm në ballinë, ndërsa pjesa tjetër ishte e bardhë dhe gjatësia e tij ishte sa një krah³”.

Nga shenjat e gurit është edhe qëndrimi i tij deri në ditët tona i mbrojtur dhe i ruajtur nga humbja.

1 Fet’hul Bari (3/463).

2 Ahbaru Mekke (1/92).

3 Tarihul hulefa (345), Sujuti.

Dobitë e hadithit

1 - Vlera e vendit të shenjtë, meqë Allahu ka vendosur në të një gur nga gurët e xhenetit.

2 - Besimi i obliguar se Guri i Zi ka zbritur nga xheneti dhe se ishte më i bardhë se qumështi dhe se mëkatet e njerëzve e kanë bërë të zi atë¹.

3 - Ndikimi mëkateve është shumë i madh sepse kanë ndikuar te guri, kurse ndikimi i tyre te zemra është edhe më i fuqishëm².

4 - Lejimi i përshkrimit të gurit si i zi, në kundërshtim me ata që e shohin si problematike këtë nga radhët e ekstremëve, duke e quajtur si “më i lumturi”.

5 - Nëse mëkatet e kanë bërë gurin të zi, nuk është patjetër që nënshtrimet e njerëzve ta zbardhojnë atë, siç kishin pretenduar disa të devijuar, meqë ka mundësi që të ketë dobi në të qenurit e tij të vazhdueshëm si i zi sepse e zeza e tij është dëshmi kundër jobesimtarëve në Ditën e Kiametit³.

1 Tuhfetul ahvedhij (3/525).

2 Fet'hul bari (3/541).

3 Fajdul Kadir (4/713).

KUR TË DËSHMOJË GURI!

Me shpresë se do ta arrijnë këtë dëshmi të sigurt në ditën e madhe të ekspozimit, sefehi ishin shumë të kujdesshëm për ta përshëndetur me prekje dhe puthje këtë gur të ndershëm dhe ky kujdes ishte si gjurmë e pasimit të Pejgamberit, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem.

25 Nga Ibn Abasi, radijAllahu anhu, transmetohet se i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, ka thënë: ***“Ky gur (Guri i Zi) në Ditën e Kiametit do të vijë me dy sy me të cilët sheh, me një gjuhë me të cilën flet e do të dëshmojë për atë që e përshëndet atë denjësisht (gjatë tavafit)”***. | Transmetojnë Ahmed (2/982), Tirmidhiu (961), Ibn Maxheh (2944) dhe teksti është i tij, e saktësoi Ibn Huzejme

(4/220), Ibni Hibani (9/25) dhe Albani (Sahih Ibn Maxheh 2382).

Pra, nga veçoritë e gurit është se ai do të jetë dëshmitar në Ditën e Kiametit për ata që e prekin denjësisht në këtë botë, duke besuar se guri është nga gurët e xhenetit dhe se puthja e tij, prekja dhe sexhdja mbi është adhurim për Allahun e Lartmardhëruar. Guri do të vijë si dëshmitar me dy sy që shohin ata që e përshëndetën denjësisht dhe do t'i njohë njerëzit dhe do të dëshmojë me gjuhën e tij duke lajmëruar për besimin dhe sinqeritetin e tyre.

Dobitë e hadithit

1 - Vlera e madhe e Gurit të Zi dhe vlera e atij që e prek atë denjësisht.

2 - Fuqia e Allahut të Plotfuqishëm për ta bërë gurin të flasë në Ditën e Kiametit, edhe pse është nga krijesat e ngurta, për të dalluar ata që e përshëndetën dhe prekën atë dhe ata që nuk e bënë këtë¹.

3 - Është e obliguar të besohet në këtë të vërtetë të fshehtë të përmendur në hadith².

1 Miratul mefatih (9/111).

2 Tuhfetul ahvedhij (4/31).

4-Hadithi aludon për rëndësinë e madhështimit të Qabesë si zbatim i urdhrit të Tij dhe madhështimin e shenjave të Tij duke ndjekur gjurmët e Pejgamberit, siç aludon fjala “denjesisht”¹.

Ky hadith ka një mostër praktike të shkëlqyer, siç transmetohet nga Umer ibnul Hatabi, radij-Allahu anhu, se kur e puthi gurin, tha: “Unë e di që ti je vetëm një gur që as nuk bën dëm e as bën dobi dhe po të mos ishte se e kam parë të Dërguarin e Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, duke të puthur, nuk do të të kisha puthur!”²

Ky është besimi për të cilin Guri i Zi do të dëshmojë për Umerin në Ditën e Kiametit, përndryshe puthja e gurit nga njeriu nuk ka ndonjë përmbajtje që mund të interpretohet veçse si adhurim për Allahun e Lartmadhëruar dhe madhështimin e Tij si dhe pasimin e të Dërguarit të Tij, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem.

Nga Ali ibn Ebi Talibi, radijAllahu anhu, transmetohet se ai kur e përshëndeste gurin, thoshte: “O Allah, duke besuar në Ty, duke i besuar Librit

1 Fajdul kadir (5/439).

2 Transmeton Buhariu (1597).

Tënd dhe duke ndjekur Sunetin e Pejgamberit
Tënd Muhamedit, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem¹”.

1 It'haful el hireti el mehere (3/189).

PËRSHËNDETJA (ME DORË OSE PREKJA) DHE PUTHJA E GURIT TË ZI

Pejgamberi, alejhi selam, ishte shumë i kujdesshëm në prekjen e Gurit të Zi dhe nëse nuk mund të arrinte tek ai, e përshëndeste me një shkop, siç transmetohet nga Ebi Tufejli, radij-Allahu anhu, i cili tha: “E kam parë të Dërguarin e Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, duke bërë tavaf rreth Qabesë, e prekte këndin (gurin) me një shkop të tij, pastaj e puthte shkopin¹”.

26 Nga Zubejr ibn Arabi² transmetohet se një burrë pyeti Ibni Umerin, radijAllahu anhu, për përshëndetjen e gurit.

1 Transmeton Muslimi (1275).

2 Zubejr ibn Arabij është Ebu Seleme En Nemri el Basrij, nga tabiinët, transmetues besnik; “El Xherhu vet teadil” (3/580), Tehdhibil kemal (9/318).

Ai tha: "E kam parë të Dërguarin e Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, duke e përshëndetur (me dorë) dhe duke e puthur".

Ai tha: "Çfarë mendon nëse shtyhem dhe më pamundësohet (përshëndetja dhe puthja)?" Ai tha: "Fjalën "çfarë mendon" lëre në Jemen. Unë e kam parë të Dërguarin e Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, duke e përshëndetur dhe duke e puthur atë".

| Transmeton Buhariu (1611).

Ibni Umeri, radijAllahu anhu, në fjalët e tij në hadith vizaton kufijtë në pasimin e Pejgamberit, alejhi selam, kufij ku umeti duhet të ndalet dhe mos t'i tejkalojë. Në këto kufij, qofshin fjalë apo vepra, na mjafton se Pejgamberi, alejhi selam, e ka thënë apo e ka vepruar vetë. E, pa dyshim se nëse te Guri i Zi ka grumbullim njerëzish, atëherë prekje e gurit duhet shmangur për mos t'i dëmtuar njerëzit, por Ibni Umeri, radijAllahu anhu, deshi që ta vërtetonte sunetin dhe e urreu të ngarkuarit me parashikime të cilat ka mundësi të shpien në shmangien e njerëzve nga pasimi i Pejgamberit, alejhi selam, qoftë në fjalët apo veprat e tij.

Dobitë e hadithit

1 - Ligjësimi i prekjes së Gurit të Zi dhe i puthjes së tij¹.

2 - Ndalja tek argumentet e shariatit dhe moskundërshtimi i tyre me mendje².

3 - Argumentimi me veprat e Pejgamberit, alejhi selam, në miratimin e dispozitave fetare.

4 - Disa dijetarë kanë thënë se puthja e gurit duhet pa nxjerrë zë nga buzët si shenjë respekti ndaj vendit.

5 - Prekja dhe puthja e tij janë nga sunetet e haxhit për atë që ka mundësi³.

Nga shembujt praktikë të selefrit, që tregon se ata e kishin në konsideratë kur kishte grumbullim rreth Qabesë për prekjen e Gurit të Zi, është ajo që transmetohet nga Abdurrahman ibn Avfi, se ai kur vinte te këndi i gurit dhe i shihte njerëzit se ishin grumbulluar, ai vetëm drejtohej kah guri me fytyrë dhe thoshte “Allahu ekber” dhe lutej,

1 El Minhaxhu (9/15), Neveviu.

2 Umdetu el-karij (9/256).

3 Sherhu sahihil buhari (4/292), Ibn Bettali.

pastaj vazhdonte tavafin, e nëse shihte hapësirë, ai e prekte atë¹.

I Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sellem, e kishte pyetur atë për prekjen e tij të gurit dhe lënien dhe ai e kishte lajmëruar për mënyrën e tij të prekjes dhe lënies, atëherë Pejgamberi, alejhi selam, i tha: “*Të lumtë!*”²

Megjithatë ata ishin shumë të kujdesshëm për ta prekur atë kur nuk kishte njerëz të grumbulluar aty, siç bënte Tavusi kur ishte në xhami, nëse donte të dilte, e prekte gurin dhe pastaj dilte³.

1 Et Temhid (22/257), Ibn Abdulberri.

2 Transmeton El Ezrakij me sened të saktë në “Ahbaru Mekë” (1/101).

3 Ahbaru Mekke (1/126), El Fakihij.

KËMBËNGULJE PËR TA PUTHUR GURIN E ZI

Shokët e Pejgamberit, alejhi selam, ishin njerëzit më të kapur për udhëzimin e tij dhe prej tyre njerëzit trashëguan udhëzimin me të, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem.

Prej tyre trashëguan po ashtu kuptimin e këtij pasimi dhe frymën e tij.

27 Nga Nafiu transmetohet se ka thënë: “E kam parë Ibni Umerin, radij-Allahu anhu, duke e përshëndetur (prekur) gurin me dorën e tij¹ dhe pastaj e puthi

1 Pra, e ka prekur vetëm në pamundësi për ta puthur dhe pastaj ka puthur dorën e vet; El Minhaxhu (9/15). Muhadithi i madh, shejh dr. Abdulkërim Hudajri, kur e shpjegon këtë hadith, përmend tre llojet e përshëndetjes së Gurit të Zi dhe thotë: “Pra, nga Pejgamberi, alejhi selam, janë transmetuar me autenticitet tre lloje përshëndetjesh në raport me Gurin e

dorën e vet dhe tha: "Nuk e kam lënë këtë që kur e kam parë të Dërguarin e Allahut, sal-Allahu alejhi ve sel-lem, duke e bërë atë".

| Transmeton Muslimi (1268).

Nafiu është Abdullah El Medenij, shërbëtor i Abdullah ibn Umerit, radijAllahu anhu. Ishte nga dijetarët e Medinës, nga fukahatë që jepte fetva dhe personi që më së shumti transmetoi nga Ibni Umeri. Ai vdiq në vitin 117 hixhrij¹.

Mesazhi i këtij hadithi të bekuar është kujdesi për puthjen e Gurit të Zi sepse Ibn Umeri, radij-Allahu anhu, e pa kujdesin e Pejgamberit, alejhi selam, për ta puthur Gurin e Zi dhe për ta prekur atë dhe nuk e kishte lënë që nga ajo kohë. Ky kujdes i Pejgamberit, alejhi selam, nuk ishte për

Zi: puthja e tij, e kjo është më e larta, prekja e tij dhe pastaj puthja e dorës, nëse nuk ka pasur mundësi ta puthë (direkt), e ka prekur dhe e ka puthur dorën, e nëse nuk ka pasur mundësi ta prekë, atëherë ka bërë me shenjë me shkop, thoshte Allahu ekber dhe puthte shkopin. Këto janë nivelet, nëse mundet ta puthë, kjo është më e larta, nëse s'ka mundësi, atëherë e prekë, e nëse as këtë s'ka mundësi, atëherë me isharet (bën me shenjë), qoftë me shkop apo me dorë"; Komenti i dyzet haditheve mekase. Njësoj e ka sqaruar edhe muhadithi Albani, rahimehullah, në librin e tij "Haxhi i pejgamberit" fq.57 në fusnotë.

1 Es Sijer (5/95), Dhehebiu; Tehdhibul kemal (29/298).

diçka tjetër vetëm se për shkak të vlerës së kësaj vepre dhe shpërblimit të madh.

Dobitë e hadithit

1 - Vlera e Gurit të Zi dhe ligjësimi i prekjes së tij me dorë e pastaj puthja e dorës.

2 - Muslimani nuk duhet të tregohet asket për këtë sunet, nëse ka mundësi ta praktikojë.

Ibn Abdulberri ka thënë: “Nuk ka divergjenca se puthja e Gurit të Zi në tavaf për atë që ka mundësi është nga sunetet e haxhit. E kush nuk ka mundësi ta puthë, atëherë e vendos dorën e vet mbi të dhe e afron te goja e tij, por nëse s’ka mundësi as këtë për shkak të grumbullimit, atëherë bën tekbir (Allahu ekber) përballë tij, e kush nuk e vepron, s’ka të keqe. Kurse ai që ka mundësi ta bëjë, nuk duhet ta lërë, në mënyrë që të pasojë të Dërguarin e Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, dhe shokët e tij pas tij¹.

3 - Vlera e madhe e Ibni Umerit, radijAllahu anhumu, dhe kujdesi i tij i madh për ta praktikuar Sunetin.

1 Et Temhid (22/257).

Librat e sunetit na kanë ruajtur shembuj të ndryshëm nga praktika e selefit në puthjen dhe prekjen e Gurit të Zi. Xhurejxhi transmeton: “I thashë Atasë: -A e ke parë dikë nga shokët e Pejgamberit, alejhi selam, që kur e preknin gurin, e puthnin dorën? Ai tha: -Po, e kam parë Xhabir ibn Abdullahun, Ibni Umerin, Ebu Seid El Hudrin dhe Ebu Hurejrën. Kur e preknin gurin, e puthnin dorën. I thashë: -Po Ibni Abasi? Ai tha: -Po, edhe ai¹”.

Nga Hisham ibn Urve transmetohet se ka thënë: “Sa herë që e kam parë babanë tij duke prekur gurin, e puthte dorën²”.

Ndërsa Muameri ka thënë: “E kam parë Ejub Es Sihtijanin shpesh duke e prekur veten me dorën e tij pas prekjes së gurit, pasi së pari e puthte dorën e vet³”.

1 Musanefi i Ibn Ebi Shejbes (3/768).

2 Po aty (3/769).

3 Musanefi i Abdurrezzakut (5/42).

PASIMI NË KUJDESHIN PËR GURIN E ZI

Nga vepra e mirë e përsosur në raport me këtë gur të shenjtë është prekja e tij dhe interesimi për të në çdo tavaf (rrotullim), ashtu si transmetohet nga Muxhahidi dhe Tavusi, se ata preferonin prekjën e dy këndeve, të Gurit të Zi dhe El Jemanit në çdo tavaf (rrotullim) tek¹. Kështu ishte tradita e dijetarëve, ata preferonin puthjen e Gurit të Zi, por nëse nuk mundeshin, e preknin me dorë dhe e puthnin dorën e vet dhe këtë e vepronin në çdo tavaf (rrotullim), e nëse nuk mundeshin, atëherë në tavafin tek (jo çift), e nëse dora e tyre nuk arrinte te guri, atëherë ktheheshin përballë tij dhe bënin tekbir (thoshin: Allahu ekber)².

1 Et Temhid (22/261), Ibn Abdulberri.

2 Sherhun Sunneh (7/113).

28 Nga Suvejd ibn Gafele transmetohet se ka thënë: “E kam parë Umerin, radijAllahu anhu duke e puthur gurin, e përqafoi e tha: “E kam parë të Dërguarin e Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, të kujdesej për ty shumë”. | Transmeton Muslimi (1271).

Kujdesi i Pejgamberit, alejhi selam, për Gurin e Zi ka për qëllim prekjen e tij, puthjen dhe përqaftimin e tij.

Sahabët as nuk e madhështonin e as nuk e konsideronin të shenjtë veçse atë që e ka konsideruar të tillë Ligjvënësi i Urtë –qoftë i lavdëruar- në Librin e Tij ose në Sunetin e të Dërguarit të Tij, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem. Kujdesi ndaj Gurit të Zi me prekje, puthje dhe sexhde duke vënë ballin mbi të ishte nga kujdesi i Pejgamberit, alejhi selam, ndaj tij. Kjo është esenca e madhështimit, pra zbatimimi i sheriatit islam në urdhra me ndalesa.

Kështu ishte edhe zakoni i banorëve të Mekës qysh moti, nga madhështimi i Qabesë e shihnin si obligim të haxhilerëve t’ua mësonin ritualet e haxhit. Ibn Rushejd El Fehri në udhëtimin e tij për në Mekë tha: “Banorët e saj dhe fëmijët na pritnin të lidhur me njerëzit, duke ua mësuar

rregullat dhe duke ua treguar rrugët. Edhe fëmijët e tyre ishin të trajnuar për këtë¹”.

Dobitë e hadithit

1 - Vlera e Gurit të Zi.

2 - Preferohet puthja e Gurit të Zi dhe përqaftimi i tij².

3 - Preokupimi me çështjen e Gurit të Zi³.

4 - Qëllimi me puthjen e Gurit të Zi është pasimi i udhëzimit të Pejgamberit, alejhis selam, dhe marrja e tij si mostër e jo shenjterimi i tij, siç veprojnë adhuruesit e idhujve⁴.

Kujdesi i madh i sahabëve për Gurin e Zi ishte gjurmë e pasimit të të Dërguarit, alejhis selam, siç transmetohet nga Nafiu, se e ka parë që Ibni Umeri asnjëherë nuk ka dalë nga Xhamia e Shenjtë pa e prekur Gurin e Zi, qoftë në tavaf apo jashtë tij⁵.

Ndërsa transmetohet nga Hasen Basriu se atij i pëlqente ta prekte gurin kur e fillonte (tavafin) dhe kur e përfundonte⁶.

1 Mel’u El Ajbeh (80).

2 Hashijetu es Sindi ala en Nisai (5/227).

3 El Minhaxhu (9/17), Neveviu.

4 Hashijetu Es Sindi (5/227).

5 Ahbaru Mekke (1/122).

6 Musanefi i Ibn Ebi Shejbes (3/856).

Ndërsa dijetari mekas Seid ibn Xhubejri, kur ishte në Qabe, e përfundonte ditën e tij me Gurin e Zi, e prekte atë, e pastaj shkante te familja e vet¹.

1 Po aty.

NAMAZI NË HIXHËR (HARKU I JASHTËM I QABESË)

Namazi brenda Qabesë vazhdon të mbetet ëndërr e të gjithë muslimanëve kur shkojnë në Mekë, mirëpo për shkak të numrit të madh të tyre është e pamundur të realizohet kjo, posaçërisht për gratë dhe fëmijët që nuk kanë mundësi ta përballojnë shtyrjen e burrave për puthjen e Gurit të Zi e të mos të flasim si do të kishte qenë shtyrja për të hyrë brenda Qabesë!

29 Nga Aishja transmetohet se ka thënë: "Kisha dëshirë të hyja në Shtëpi (Qabe) dhe të falesha në të, kështu që i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sellem, më kapi për dore dhe më futi te Hixhri (harku) e më tha: ***"Falu te harku nëse dëshiron hyrjen në Shtëpi, sepse kjo*** (harku)

është pjesë e Qabesë, por populli yt e shkurtuan¹ kur e ndërtuan Qabenë dhe e nxorën jashtë Shtëpisë". | Transmetojnë Ahmedi (6/92), Ebu Davudi (2028) –teksti i tij, Tirmidhiu (876), Nesaiu (2912), Ibn Huzejme (4/335), e saktësoi Albani.

Transmetuesi i hadithit është Aishja, e bija e Ebu Bekër Sidikut, gruaja e Pejgamberit, alejhi selam. U martua me të në Mekë pasi ishte martuar me Sevda bint Zemah dy vite para migrimit. Vlerat dhe gjurmët e saj janë të mëdha, ajo vdiq në vitin 57 hixhrij dhe u varros në varrezat Bekia në Medinë².

Hadithi mbart një udhëzim pejgamberik fisnik, udhëzim i cili çdo gruaje ia mundëson namazin brenda Qabesë dhe në të njëjtën kohë e ruan nga shtyrja e burrave te dera e saj, e kjo është falja brenda harkut sepse harku është brenda themeleve të Qabesë, të cilat i ka ngritur Ibrahimimi, alejhi salatu ves selam. Kjo vlen edhe për meshkujt, kështu

1 E shkurtuan nga plotësimi i ndërtimit të saj për shkak të financave të pakta atëherë. El Minhaxhu (9/89), Neveviu.

2 El Istiab (4/1881), Esedul gabeh (7/188), El Isabeh (7/187).

që kushdo që falet brenda harkut, mashkull apo femër, është falur brenda Qabesë.

Dobitë e hadithit

1 - Harku jashtë Qabesë është pjesë e Qabesë¹ dhe është larg diku shtatë krah për afërsisht siç aludojnë për këtë transmetimet për të².

2 - Namazi brenda harkut është i njëjtë me namazin brenda Qabesë³.

3 - Tavafi duhet të jetë jashtë harkut sepse kështu veproi Pejgamberi, sal-lAllahu alejhi ve sellem, dhe se tavafi duhet bërë rreth Qabesë, kurse harku është pjesë e saj, andaj tavafi në mes tyre (Qabesë dhe harkut) nuk është i saktë⁴.

4 - Arsyeja ose shkaku i mosfutjes së harkut në ndërtimin e Qabesë është se Kurejshët kur e ndërtuan Qabenë, e ndërtuan vetëm me pasurinë hallall që posedonin, e cila ishte e paktë për të plotësuar ndërtimin dhe e lanë pjesën tjetër jashtë saj⁵.

1 Sherhu sunne (7/188), Bageviu; Et Temhid (10/50).

2 Fet'hul bari (3/443).

3 El Istidhkar (4/189), Ibn Abdulberri.

4 Sherhu Sunneh (7/112), Et Temhid (10/50).

5 El Minhaxhu (9/89).

5 - Njeriu duhet të ndihmojë familjen e vet në nënshtrime ndaj Zotit dhe adhurime.

Muslimanët e parë të hershëm (selefus salih) –Allahu i mëshiroftë- ishin të kujdesshëm për t'u falur brenda harkut duke realizuar këtë vlerë të madhe, saqë prej tyre janë rrëfyer rrëfime të çuditshme. Transmetohet se Amër ibn Dinari ka thënë: “E kam parë Ibn Zubejrin, radijAllahu anhumu, duke u falur brenda harkut me shikim të ulur dhe i erdhi një gur para tij saqë ia shqeu një pjesë të rrobës së tij, por ai nuk u largua nga namazi i tij¹”.

Po ashtu Seid ibn Xhubejri, kur e kryente tavafin, hynte në hark (el Hixhër) dhe falej në të, e kështu vepronte edhe Ali ibn Husejni².

Kështu vazhduan muslimanët në këtë traditë, saqë librat e biografive shënojnë se sahabi i madh, El Misver ibn Mahreme, radijAllahu anhumu, kishte vdekur duke u falur brenda harkut, për shkak të gurëve të katapultës që u hodhën kur ishte rrethuar Ibn Zubejri (Allahu qoftë i kënaqur me të) nga Jezid ibn Muaviu në vitin 64 hixhrij³.

1 Ez Zuhdu (3/162), Imam Ahmedi.

2 Musanefi i Ibn Ebi Shejbeh (2/496).

3 El Istiab (4/1881). Esedul gabeh (7/188), El Isabeh (7/187).

Ibn Abasi, radijAllahu anhu, gjithashtu i nxiste njerëzit të faleshin brenda harkut dhe u thoshte shokëve të tij: “Faluni në vendfaljen e të zgjedhurve dhe pini nga pija e të mirëve!” Iu tha: “E ç’është vendfalja e të zgjedhurve?” Ai tha: “Nën ullukun (e Qabesë)”. I thanë: “E ç’është pija e të mirëve?” Ai tha: “Uji i Zemzemit¹”.

1 E shënoi El Azrakij në Ahabru Mekke me sened të saktë (1/318).

VENDOSJA E BALLIT MBI GURIN E ZI PËR ALLAHUN

I Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sellem, në vitin e haxhit të lamtumirës hyri në Xhaminë e Shenjtë dhe puna e parë që bëri ishte të fillonte me Gurin e Zi, e preku pastaj bëri tavaf rreth Qabesë. Kjo prekje e Gurit të Zi është adhurim mekas që mund të bëhet veçse aty, gjë që forcon karakteristikën e vendit të shenjtë, meqë është i bekuar me hajratet e shumta në dynja dhe në ahiret, si: begatia e adhurimit nga aspekti i tavafit të shumtë, e puthjes së Gurit të Zi dhe nga aspekti i shpërblimeve të mëdha në faljen e mëkateve dhe sevape të shumëfishuara.

Nga këto adhurime mekase është edhe sexhdja mbi Gurin e Zi.

30 Nga Xhafer ibn Abdullahu transmetohet se ka thënë: ***"E kam parë Muhamed ibn Ubad ibn Xhaferin duke e puthur gurin dhe vuri ballin mbi gur"***.

Pastaj (Muhamed ibn Xhaferi) tha: "E kam parë Halid ibn Abasin duke e puthur dhe vënë ballin mbi të".

Ibn Abasi poashtu tha: "E kam parë Umer ibnul Hatabin duke e puthur dhe vënë ballin mbi të".

Umeri pastaj tha: "E kam parë të Dërguarin e Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sellem, duke vepruar kështu, ndaj edhe unë veprova (njësoj)". | Transmetojnë Darimiu (1856), El Fakihij në "Ahbaru Mekke" (1/112), Bejhakui në "El Kubra" (5/74), Ibn Huzejme (4/213) –teksti i tij dhe e saktësoi¹ dhe Hakimi në Mustedrek (1/625).

- 1 Ibn Huzejme, rahimehullah, këtij hadithi i vendosi titullin: Sexhdja mbi gur, nëse ai që bën tavaf e ka mundësinë për këtë pa e dëmtuar asnjë musliman. Kështu që puthja e gurit, prekja e tij dhe sexhdja mbi të për Allahun krejt këto janë të ligjësuara dhe me sunet dhe të nxitura me sheriat. Në këto veprime ka shpërblim dhe sevap të madh dhe vepruesi i këtyre punëve i bën si pasim të Sunetit dhe dëshirë për ta arritur shpërblimin e premtuar e jo me mendimin se guri të bën dëm ose dobi, siç mendojnë disa injorantë. Umeri, radijAllahu anhu, e tërhoqi vërejtjen për këtë –kur shkoi te guri dhe e puthi- duke thënë: ***"Unë e di***

Ibn Mundhiri, rahimehullah, ka thënë: “Ka ujudi se vënia e ballit mbi Gurin e Zi është e lejuar¹”.

Imam Neveviu, rahimehullah, ka thënë: “Dhe gjithashtu është mustehab (preferohet, me sunet) sexhdja mbi gur, duke e vënë ballin mbi të. Pra, preferohet prekja e tij, pastaj puthja e tij e më pas vënia e ballit mbi të dhe ky është mendimi i drejtimit tonë dhe i xhumhurit (shumicës së dijetarëve). Këtë e përmendi Ibn Mundhiri nga Umer ibnul Hatabi, Ibn Abasi, Tavusi, Shafiu dhe Ahmedi, i cili tha: “Këtë mendim kam”. Ibn Mundhiri tha: “Kjo na është transmetuar nga Pejgamberi, alejhi selam, por u veçua Maliku nga dijetarët dhe tha se kjo sexhde është bidat, por Kadi Ijad El Malikij e pranoi se Maliku në këtë çështje është veçuar (izoluar) nga dijetarët²”.

Transmetuesi i hadithit është Xhafer ibn Abdullahu, Ibn Uthman El Kureshij El Mahzumij,

që ti (gur) as nuk bën dëm e as nuk bën dobi dhe sikur mos ta kisha parë Pejgamberin, alejhi selam, duke të puthur, nuk do të kisha puthur”. E transmetoi Buhariu (3/462); shih: El beledul haram, fadail vel ahkam, fq. 61, botim i Universitetit Ummul Kura, Mekë, 1424 hixhrij (shënim përkthyesi).

1 El Ixhmau (61).

2 El Minhaxhu (9/16), Neveviu- shënim i përkthyesit.

njihej edhe si Xhafer El Humejdi, ishte burrë besnik, kështu e vlerësoi Ebu Hatim Er Razi dhe të tjerët¹.

Ndërsa Muhamed ibn Abbadu ibn Xhafer el Kureshij El Meki ishte tabiin që kishte transmetuar nga një grup sahabësh, ishte nga dijetarët dhe njerëzit besnikë².

Gjatë leximit të këtij hadithi duhet medituar mirë për fjalën “e kam parë”, e cila është përsëritur katër herë të secili nga rrëfyesit në hadith deri tek Umeri, radijAllahu anhu.

Ky zinxhir i kësaj fjale ka ardhur për të na kallëzuar rrëfimin e sexhdes së Pejgamberit, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, mbi Gurin e Zi (jo për të, por për Allahun), duke e vendosur ballin e tij fisnik mbi të, pasi e kishte puthur atë, dhe se shokët e tij vepruan njësoj duke e pasuar veprën e tij dhe kështu u transmetua nga sheriati me këtë përkujdesje të lartë.

1 El Xherhu vet teadil (2/482), Eth Thikat (8/159), Ibni Hibani.

2 Es Sijer (5/106), Tehdhibul kemal (25/433).

Dobitë e hadithit

1 - Esenca në adhurim është pasimi e jo ixhtihadi (mendimi).

2 - Ligjësimi i puthjes së Gurit të Zi dhe sexhdes mbi të duke e prekur, pastaj e puth e pastaj e vendos ballin mbi të¹.

3 - Kujdesi i madh i selefrit për ta ndjekur Pejgamberin, alejhi salam, dhe për ta pasuar sunetin e tij si përgjigje ndaj fjalës së Allahut të Lartësuar: ***“Ju e kishit shembullin më të lartë tek i Dërguari i Allahut, kuptohet, ai që shpreson në shpërblimin e Allahut në botën tjetër, ai që atë shpresë e shoqëron duke e përmendur shumë shpesh Allahun²”***.

4 - Prekja e Gurit të Zi, puthja e tij dhe sexhdja mbi të janë nga karakteristikat e vendit të shenjtë.

5 - Obligimi karshi dijes është t’i mësosh të tjerët.

Selefus salih e praktikuan këtë adhurim, i kush-tuan rëndësi të madhe duke e zbatuar dhe duke ua mësuar të tjerëve dhe e çuan në vend këtë përku-shtim. Muhamed ibn Xhaferi ka thënë: “E kam

1 El Minhaxhu (9/16), Neveviu.

2 Kuran, El Ahzab: 21.

parë Ibni Abasin që e puthi këndin, pastaj bëri sexhde mbi të, pastaj e puthi, pastaj bëri sexhde mbi të, pastaj e puthi, pastaj bëri sexhde mbi të, tri herë¹”.

Kurse Handhale ibn Ebi Sufjani ka thënë: “Tavusi kur e gjente gurin të lirë, e puthte, pastaj bënte sexhde mbi të, pastaj e puthte dhe bënte sexhde mbi të, pastaj e puthte dhe bënte sexhde mbi të²”.

1 Musanefi i Abdurrezzakut (5/37), El Umu (2/171), Shafiu dhe El Istidhkar (4/201).

2 Ahbaru Mekke (1/116).

TEKBIRET NË KODRËN SAFA DHE MERVA

Në Mekë janë dy kodra të mëdha jo për nga madhësia, por për pozitën e madhe në shpirtrat e muslimanëve. Këto dy kodra kanë përjetuar ndodhi madhështore në historinë e vendit të shenjtë duke filluar që nga koha kur shkeli për herë të parë në to familja e Ibrahimit, alejhi selam.

Allahu i Lartmadhërishëm e madhështoi çështjen e këtyre dy kodrave duke i përmendur në Librin e Tij dhe ato janë nga simbolet e Xhamisë së Shenjtë. Allahu i Lartësuar tha: ***“Kodrinat Safa dhe Merva (në Mekë) janë pjesë e simboleve të Allahut¹”***.

31 Nga Xhabir ibn Abdullahu, radij-
Allahu anhumâ, transmetohet se

1 Kuran, El Bekare: 158.

Pejgamberi, sal-lAllahu alejhi ve sellem, eci shpejt tre tavafe nga guri te guri, pastaj fali dy rekate, pastaj u kthye te guri, pastaj shkoi te Zemzemi e piu prej tij dhe derdhi ujë mbi kokën e vet, pastaj u kthye dhe përshëndeti ruknin, pastaj u kthye te Safa dhe tha: "Po filloj me atë që filloi Allahu". | Transmetojnë Ahmedi (3/394)-teksti i tij, Tirmidhiu (857), Nesaiu (2944), Ibn Maxheh (2951), Ibn Huzejme (4/230), Ibn Hibani (9/121), e saktësoi Albani. Thelbi i hadithit është në sahihun e Muslimit (1218).

Sqarim: Te transmetimi i Ahmedit dhe Nesaiut është përmendur vetëm ecja e shpejtuar në tri rrathët e parë, kurse te Muslimi, Ibn Maxheh dhe Tirmidhiu edhe ecja normale në katër rrathët tjerë. Sepse qëllimi i hadithit te ta ishte sqarimi i ecjes së shpejtuar në tri rrathët e parë e jo se ka bërë tavaf me tri rrathë vetëm.¹

Hadithi përmend disa detaje që veproi Pejgamberi, alejhi selam, në tavafin e tij në haxhin e lamtumirës, por hadithi në këto dyzet hadithe mekase ka për qëllim fjalën e Pejgamberit, alejhi selam, derisa ishte drejtuar kah Safa: *"Po filloj me*

1 Shënim i përkthyesit.

atë që filloi Allahu". Ai kishte për qëllim fjalën e Allahut të Lartësuar: ***“Kodrinat Safa dhe Merva (në Mekë) janë pjesë e simboleve të Allahut”***, andaj edhe ai filloi nga Safa sepse Allahu filloi me përmendjen e saj në Librin e Tij. Kjo është edukata e Pejgamberit, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, me Zotin e tij.

Safa është nga shenjat e vendit të shenjtë, është trashëgimi e babait tonë Ibrahimit, të dashurit të Allahut (alejhi selam). Mes saj dhe Mervas kishte nxituar Haxherja, alejha selam, siç rrëfëhet në tregimin e ndërtimit të Qabesë, dhe mbi to Pejgamberi, alejhi selam, thirri haptazi në tevhidin (njësimin) e Allahut me adhurim dhe braktisje të adhurimit të idhujve. Ai, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, po ashtu qëndroi mbi Safa edhe në haxhin e tij, iu drejtua kibles, e veçoi Allahun me adhurim dhe shqiptoi tekbinin dhe tha: “La ilahe il-lallah vahdehu la sherike lehu, lehu el mulku ve lehu elhamdu, ve huve ala kuli shejin kadir. La ilahe il-lallahe vahdehu, enxheze veadeh ve nasare abdehu ve hezemel ahzabe vahdehu”, e njësoj ve-proi edhe mbi Merva, ndaj këto të dyja janë nga simbolet e qarta të Allahut.

Dobitë e hadithit

1 - Guri i Zi është fillimi i tavafit¹.

2 - Ligjësimi i dy rekateve të tavafit pas përfundimit të tij².

3 - Ligjësimi i vrapimit në tavafin fillestar në tre rathët e parë³.

4 - Nga suneti është prekja e Gurit të Zi dhe puthja e tij pas përfundimit të dy rekateve të tavafit dhe pas pirjes së ujit Zemzem, para se të fillojë sa'ji (ecja mes Safas dhe Mervas)⁴.

5 - Nga suneti është pirja e ujit Zemzem pas kryerjes së dy rekateve të tavafit.

6 - Është obligim të fillohet sa'ji nga Safa sepse ashtu Allahu ka filluar me të në Librin e Tij dhe për ta pasuar Pejgamberin e Tij, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem⁵.

1 Sherhu sahihul Buhari (4/285), Ibn Bettali.

2 Mirazul mefatih (9/8).

3 Et Temhid (2/76), Avnul meabud (5/240).

4 Miratul mefatih (9/80).

5 Fet'hul bari (3/503), Ibn Haxheri.

MREKULLIA E PREKSHME E PËRHERSHME

Allahu i Lartmadhëruar i ndihmoi Pejgamberët dhe të Dërguarit e Tij me mrekulli në shenjë vërtetimi të tyre se janë Pejgamberë, si mrekullia e Nuhut, alejhi selam, që ishte anija, deveja e Salihut, alejhi selam, shkopi i Musait, alejhi selam, ushtria e Sulejmanit, alejhi selam, dhe mrekulli të tjera të prekshme të Pejgamberëve. Por, të gjitha këto mrekulli të prekshme u tretën dhe mbetën vetëm shenjat e Ibrahimit, alejhi selam, në vendin e shenjtë të Allahut. Si shenjë e përhershme është Mekami i Ibrahimit, ai guri mbi të cilin qëndroi Ibrahim alejhi, selam, kur ngriti themelet e Shtëpisë së Shenjtë.

32 Nga Abdullah ibn Amri, radijAllahu anhumu, transmetohet se ka dëgjuar të Dërguarin e Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, duke thënë: ***“Vërtet rukni (Guri i Zi) dhe mekami (i Ibrahimit) janë dy xhevahire (rubinë) nga xhevahiret e xhenetit, që Allahu ua fshehu dritën. E sikur mos t’ua fshihte, do të ndriçonin çka kam lindjes dhe perëndimit”***. | Transmetojnë Ahmedi (2/213), Tirmidhiu (878) -teksti i tij, Ibn Huzejme (4/219), Ibni Hibani (9/24), Hakimi në Mustedrek (1/626) dhe e saktësoi Albani “El Mishkah” (2579).

Transmetuesi i hadithit, Abdullah ibn Amri, është Ibnul-Asi ibn Vail es Suhejmi, njëri nga të parët e sahabëve, njëri nga fukahatë. E pranoi Islamin para babait të tij, ishte burrë i devotshëm, dijetar e hafëz, vdiq në Dhul hixhe të vitit 63 hixhrij në Mekë¹.

Hadithi na mëson se Guri i Zi dhe guri mbi të cilin qëndroi Ibrahim, alejhi selam, janë nga gurët e mrekullueshëm të xhenetit dhe elmazet fisnike. Allahu i Lartësuar e largoi ndriçimin e tyre në mënyrë që të jetë e përshtatshme zbritja e tyre nga xheneti në tokë, përndryshe do të kishin ndriçuar

1 El Istiab (3/957), El Isabeh (4/192).

çka ka mes lindjes dhe perëndimit e do të humbte nata dhe dita dhe do të kishte besuar në të çdo i mirë e çdo i keq.

Këto të dyja janë shenja të qarta të Allahut në Shtëpinë e Shenjtë. Allahu i Lartësuar tha: ***“Me të vërtetë, faltarja e parë e ngritur për njerëzit është ajo në Bekkë (Mekë), e bekuar dhe udhërrëfyes për popujt. Në të ka shenja të qarta (si): vendi i Ibrahimit (mekami Ibrahim)”***¹. Allahu -qoftë i lavdëruar- e përshkroi mekami Ibrahimin vetëm si shenjë e qartë meqë përfshiu shenja të shumta, sepse gjurma e këmbës në gurin e lëmuar është shenjë dhe e zhyti atë deri te nyjat e këmbëve (zogu i këmbës). Ruajtja e kësaj përkundër armiqve të shumtë të tij nga idhujtarët dhe ithtarët e librit e të pafeve gjatë mijëra viteve është një shenjë (mrekulli)².

Ky vend (mekam) i nderuar ishte vendi nga ku thirri Ibrahim për haxh. Ai hipi mbi të dhe i ftoi njerëzit për në haxh, ndaj Allahu e lartësoi pozitën e tij dhe urdhëroi që të jetë vendfalje (dy rekate pas tavafit). Allahu i Lartësuar tha: “Kujtoni kur Ne e

1 Kuran, Alu Imran: 96-97.

2 Tefsiru Zemahsherij (1/415).

bëmë Qabenë vendgrumbullimi dhe sigurie për njerëzit, duke thënë: **“Bëjeni vendin e Ibrahimit si vendfalje”** (El Bekare: 125). Ky është kufiri i obliguar për madhështimin e tij, kurse çdo gjë tjetër shtojcë është tejkalim i kufijve, e ndaluar. Për këtë shkak kur Abdullah ibn Zubejri, radijAllahu anhumana, i pa disa duke e prekur atë (mekamin), i ndaloi dhe ua refuzoi. Ai u tha: “Ju nuk jeni urdhëruar që ta prekni, por jeni urdhëruar vetëm me namaz aty¹”.

Dobitë e hadithit

1 - Të qenët e Gurit të Zi dhe të mekamin dy gurë nga gurët e xhenetit.

2 - Allahu e fiku dritën e tyre dhe urtësia e kësaj është gajb (e fshehtë), jo diçka e parë me sy².

3 - Hadithi shfaq vlerën e madhe të vendit të shenjtë sepse në të është Guri i Zi dhe mekamin, që janë nga xheneti. Sipas civateve sheriatike të sakta në asnjë vend tjetër nuk ka diçka që ka zbritur nga xheneti veçse në Mekë.

1 Transmeton Abdurrezzaku në Musanefin e tij (5/49).

2 Tuhfetul ahvedhij (3/526).

4 - Kënaqësia e shikimit të gurëve të xhenetit për banorët e Mekës pa kurrfarë vështirësie është një plaçkë e ftohtë (fitim i lehtë), gjersa të tjerët duhet të harxhojnë edhe të lodhen shumë për të shkuar e për t'i parë ato.

PËRGATITJA PËR UDHËTIMIN E PËRHERSHËM

Allahut të Lartësuar i përket shembulli më i lartë (cilësitë më të larta), por themi se njeriu kur do të marrë pjesë në një tubim të njerëzve të zgjedhur, vishet me rrobat më të bukura dhe përgatitet në formën më të mirë. Edhe Allahu i Lartësuar kur deshi ta përgatiste Pejgamberin e Tij, të dashurin e Tij Muhamedin, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, për ta takuar, e pastroi atë me ujë Zemzemi.

33 Ebu Dherri, radijAllahu anhu, rrëfen se i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, ka thënë: ***“Sa isha në Mekë, u hap kulmi i shtëpisë sime, atëherë zbriti Xhibrili, alejhi selam, dhe e hapi gjoksin tim, pastaj e pastroi me ujë***

Zemzemi, pastaj solli një tas të mbushur me urtësi dhe besim dhe e derdhi në gjoksin tim. Më pas e mbuloi gjoksin tim dhe e vulosi. Atëherë më mori për dorë dhe u ngrit për në qiellin e dynjasë..."

| Transmetojnë Buhariu (349) dhe Muslimi (163).

Ky hadith kallëzon për vlerën madhështore të ujit Zemzem, meqë u dallua për ta larë gjoksin e Pejgamberit, alejhi selam, si përgatitje për t'u takuar me Allahun e Lartmadhëruar në vendin Sidretul-Munteha, ku ai u fal me Pejgamberët në Bejtul Makdes dhe u takua me ta rrugës për në Sidretul-Munteha dhe atje Allahu ia bëri obligim pesë kohët e namazit. Ishin pesë namaze në numër, por pesëdhjetë në shpërblim si dhunti dhe mirësi nga Ai –qoftë i lavdëruar!

Dijetarët kanë përmendur se larja e gjoksit të Pejgamberit, alejhi selam, ka ndodhur katër herë me ujë Zemzemi. Në secilën herë i hapej gjoksi i tij –sal-lAllahu alejhi ve sel-lem- dhe lahej me ujë Zemzemi dhe për secilën herë kishte një urtësi për këto larje të përmendura nga dijetarët. Herën e pari ndodhi kur ishte i vogël dhe qëndronte te Halime Es Saadije (gjdhënësja e tij) për t'ia nxjerrë hisen e shejtanit nga zemra e tij, herën e

dyte ishte kur ishte dhjetë vjeç, herën e tretë kur i erdhi Xhibrili me shpallje në shpellën Hira për ta përgatitur për pranimin e shpalljes dhe e katërta ishte për ta përgatitur për bisedën me Zotin e tij në Sidretul Munteha¹.

Pra, nga begatia e këtij uji është se me të u pas-trua gjoksi i Pejgamberit, alejhi selam.

Dobitë e hadithit

1 - Vlera e ujit të Zemzemit, sepse me të u pas-trua gjoksi i tij i ndershëm, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem².

2 - Në hadith ka një shenjë nga shenjat e pejgamberllëkut, e ajo është hapja e gjoksit të tij, alejhi selam, dhe larja me ujë Zemzemi dhe mbushja e tij me urtësi dhe besim, të gjitha këto janë nga dëshmitë e pejgamberllëkut të tij, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem³.

3 - Urtësia e larjes së gjoksit të Pejgamberit, alejhi selam, me ujin e Zemzemit ishte që të for-

1 Fet'hul Bari (13/481) i Ibni Haxherit, ku solli detajet e tyre përmes transmetimeve.

2 Irshadus sari (1/382), Kastalani.

3 El Mufhim (1/382), Kurtubiu.

cohet ai për të parë madhësinë (pushtetin) e qiejve dhe të tokës, të xhenetit e xhehenemit¹.

Nga ilustrimet praktike të hadithit është edhe rasti kur Esmaja, e bija e Ebu Bekrit, radijAllahu anhumu, pasi e kishte larë djalin e saj Abdullah ibn Zubejrin, radijAllahu anhu, larjen e fundit e kishte bërë me ujë Zemzemi si përgatitje të tij për takimin e Zotin e tij, Falësin, të Mëshirshmin².

Në realitet –siç thotë dijetari El Fakihij pasi e sjell këtë rrëfim në librin e tij- banorët e Mekës deri më sot i pastrojnë të vdekurit e tyre me ujë Zemzemi pasi e kanë larë xhenazen dhe pastruar atë. Larjen e fundit e bëjnë me ujë Zemzemi për t'u bekuar me të³.

1 Shifaul garam (1/382).

2 Ahbaru Mekke (2/48), Fakihiu.

3 Po aty.

ZEMZEMI, USHQYESI I FAMILJES

Vaji i një fëmije gjithithës buçiste në një luginë shterpë. Ishte harxhuar edhe ushqimi edhe uji e për pasojë ishte tretur edhe gjiri i nënës së fëmijës, Haxheres alejha selam. Kështu kjo nënë u nis duke vrapuar mes dy kodrinave për të parë ndonjë ndihmë, kur ja engjëlli i nderuar te biri i saj po godet tokën me këmbën e tij dhe më pas u shfaq uji Zemzem. Ajo piu nga uji, kurse qumështi i saj pikonte për fëmijën e saj¹.

Zemzemi është ushqyesi i familjes². Që nga çasti i parë që buroi ishte ushqim për Haxheren

1 Tregimin e shënoi Buhariu në Sahihun e tij (3346).

2 Ibn Abasi tha: "E kemi quajtur "ngopës", sa ndihmë e mirë ishte për familjen!" E shënoi Abdurrezzaku (5/117). Ibn Ethiri në En Nihaje (2/441) tha: "Është quajtur ngopës sepse uji i tij ta largon etjen dhe të ngop".

dhe të birin e saj Ismailin (alejhimas salatu ves selam) dhe vazhdon të jetë ushqyes për krejt njerëzit deri në Ditën e Kiametit.

34 Nga Ebu Dherri, radijAllahu anhu, transmetohet në rrëfimin e tij për pranimin e Islamit se i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, i tha: **"Kur ishe këtu"**? I thashë: "Unë jam këtu që tridhjetë net e ditë". Ai tha: **"Kush po të ushqen?"** I thashë: "Nuk kisha gjë tjetër veçse ujë Zemzemi dhe u shëndosha derisa vura bark, kurse mëlçia ime nuk e ndjeu urinë". Ai tha: **"Ai (Zemzemi) është i bekuar, është ushqim që të ngop dhe e ndal urinë"**. | Transmeton Muslimi (2473).

Në kohën kur rrethimi i Kurejshëve ishte rënduar për ata që shkonin pas Pejgamberit, alejhi selam, Ebu Dherri, radijAllahu anhu, shkoi në Mekë për ta takuar Pejgamberin, alejhi selam. Ai qëndroi aty tridhjetë net duke tentuar për të arritur te Pejgamberi, alejhi selam, pa e hetuar Kurejshët fare atë. Ai nuk kishte me vete ushqim përveç ujit të Zemzemit. Allahu e udhëzoi kah uji si mëshirë për atë që udhëtoi për ta kërkuar të vërtetën dhe ai duroi për këtë, kështu që kjo është një shenjë nga

shenjat e qarta të Allahut në Shtëpinë e Shenjtë: “Ai (uji) është i bekuar, është ushqim që të ngop dhe e ndal urinë”.

Dobitë e hadithit

1 - Bereqeti i ujit të Zemzemit¹.

2 - Bereqeti i Zemzemit se është ngopës vërtetohet edhe me përvojë nga Ebu Dherri, radijAllahu anhu².

3 - Shpalos vlerën e Ebu Dherrit për kërkimin e së vërtetës dhe durimin për ta gjetur atë³.

Ibn Kajimi, rahimehullah, thotë: “Kam parë dikë që ushqej me të (ujin Zemzem) për ditë të tëra, sa gjysmë muaji apo edhe më shumë, e nuk ndiente uri dhe bënte tavaf si gjithë të tjerët. Më ka lajmëruar se ka vazhduar me të (duke pirë vetëm Zemzem) për dyzet ditë⁴”.

Njëri nga dijetarët e tartarëve në periudhën e osmanlinjve, shejh Abdurreshid Ibrahim, ka thënë: “Kam qëndruar me javë duke u mjaftuar me ujë Zemzemi për ta shuar urinë time dhe ishte një

1 Umdetul el-karij (9/277).

2 Fajdul kadir (4/85).

3 El Minhaxhu (16/30), Neveviu.

4 Zadul mead (4/393).

përvojë e prerë reale, s'ka kurrfarë dyshimi e as mëdyshje¹".

1 Nga libri i tij që përshkruan udhëtimin e tij për në haxh (Bota islame). Shih "Fadailu Zemzem" (105) të Said Bektash.

BUQETË MEKASE

Nga zakoni i njerëzve është se ata kur kthehen nga udhëtimi, u sjellin të afërmeve të tyre diçka të veçantë si buqetë nga ato vende, kurse në Mekë nuk ka diçka më të mrekullueshme që mund të jepet si buqetë sesa uji i Zemzemit.

35 Nga Aishja, radijAllahu anha, transmetohet se ajo bartte ujë Zemzemi dhe kallëzonte se edhe i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, bartte ujë (jashtë Mekës)". | Transmetojnë Tirmidhiu (963) -teksti i tij, Buhariu në "Et Tarih" (3/189), Hakimi (3/295), e saktësoi Albani.

Këto fjalë të këtij hadithi tregojnë për dhuratën më madhështore që u dhuronin mekasit të tjerëve dhe e bartnin haxhilerët, umrexhitë, ata që jetuan aty dhe vizitorët nga Meka për të afërmit dhe të

dashurit e tyre: ajo ishte uji Zemzem, uji i bekuar, ushqim që ngop dhe ilaç që shëron.

Dobitë e hadithit

1 - Kujdesi i madh i Pejgamberit, alejhi salam, për ujin e Zemzemit, meqë e barti atë jashtë Mekës, e kështu edhe shokët e tij pas tij.

2 - Uji i Zemzemit është buqeta (dhurata) e mekasve.

3 - Hadithi është argument se lejohet bartja e ujit të Zemzemit në vende të tjera jashtë Mekës¹.

Ky ujë përdorej si dhuratë dhe Ibni Abasi, radijAllahu anhu, kur kishte mysafirë, u shërbente ujë Zemzemi.

Ndërsa Ata ibn Ebi Rebah ka thënë: “Keabi² kur e kreu haxhin, mori me vete gjashtëmbëdhjetë ose dymbëdhjetë bidonë me ujë Zemzemi për në Sham³”.

1 Nejlul evtar (5/149), Tuhfetul ahvedhij (4/32).

2 Keab el Ahbari, i cili ishte hebre, por e pranoi Islamit pas vdekjes së Pejgamberit, alejhi salam. Ai shkoi në Medinë gjatë kalifatit të Umerit, shoqëroi sahabët, u rrëfeu nga librat e beni israilëve dhe ishte nga dijetarët. Vdiq kah fundi i kalifatit të Uthmanit. Shih “Es Sijer” (3/489) të Dhehebiut.

3 Ahbaru Mekke (2/489).

Disa haxhilerë nga Indonezia u kishin rrëfyer disa të rinjve mekas (në shërbimin e tyre) se ata marrin me vete ujë Zemzemi dhe ua servirin në filxhanë të kafesë mysafirëve të tyre atje dhe e konsiderojnë kulmi i gosisë.

SHËRIM NGA SËMUNDJET

Gjatë vitit në Mekë vijnë një numër shumë i madh haxhilerësh dhe vizitorësh, posaçërisht në sezonin e haxhit. Ky forum i madh islam botëror është nga çdo anë e Tokës. Ky grumbullim sjell sigurisht edhe infeksione dhe sëmundje të ndryshme, mirëpo ata janë të sigurt me lejen e Allahut të Plotfuqishëm nga ato infeksione dhe sëmundje sepse tubohen te Shtëpia e Shenjtë, që ujin e Zemzemit e ka simbol të qartë nga simbolet e Tij. Allahu i Lartmadhëruar e bëftë shërim nga sëmundjet!

36 Nga Ibni Abasi, radijAllahu anhumu, transmetohet se i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, ka thënë: ***“Uji më i mirë në fytyrë të tokës është uji i Zemzemit, është ushqim që të ngop dhe***

shërim për sëmundje". | Transmetojnë Buhariu në "Tarihul kebir" (7/150), Taberani në "El Kebir" (11/98)-teksti i tij, dhe e saktësoi Mundhiri "Et Tergib" (2/135) dhe Albani.

Pra, uji i Zemzemit e ngop atë që e pi atë ashtu siç e ngop ushqimi¹.

Dhe e shëron nga sëmundjet nëse e pi me qëllim të mirë².

Ushqimi, pija dhe shëndeti janë dhunti (nimete) pa të cilat jeta e njeriut është e pamundur dhe dihet se sa shumë përpiqet njeriu për të arritur këto tri dhunti. Allahu i Lartësuar ua hoqi bano-rëve të Mekës këto, por u dha Zemzemin dhe e bëri ushqim dhe pije të bollshme si dhe e bëri shërim për ata që kërkojnë shërimin, që do të thotë se mekasit e shijojnë këtë shumë lehtë dhe te Zemzemi gjejnë ushqim dhe shërim.

Kjo begati e Zemzemit është fryti i parë që Allahu i Plotfuqishëm i dha të dashurit të Tij, Ibrahimit, alejhis salatu ves selam, kur ai iu lut Zotit

1 El Minhaxhu (16/30), Neveviu.

2 Fajdul kadir (3/651), Munavi.

të vet: *“për të falënderuar me mirënjohje, furnizoji ata me fruta”*. Kuran, Ibrahim: 37

Dobitë e hadithit

1 - Uji i Zemzemit ia largon etjen atij që pi prej tij dhe e ngop. Ai është shërim për atë që e pi me nijet shërimi, por patjetër që duhet të jetë e pranishme fuqia e bindjes dhe të besosh fuqishëm në këtë (gjatë pirjes)¹.

2 - Vlera e ujit të Zemzemit dhe e bereqetit të tij².

3 - Mirësitë e mëdha të Allahut për banorët e Mekës, meqë në vendin e tyre e lëshoi këtë mirë të madhe, kështu që ata e kanë obligim të falënderojnë për të dhe të jenë mirënjohës.

4 - Besimtarit i rekomandohet të pijë nga Zemzemi sa herë që i mundësohet atij, i lejohet edhe abdesti prej tij si dhe i lejohet tahareti prej tij dhe gusli (larja e trupit), nëse e kërkon nevoja³.

1 Fajdul kadir (4/85).

2 Mexhmuu fetava (25/278), Bin Bazi, rahimehullah.

3 Shumica e dijetarëve janë të mendimit se lejohet tahareti, gusli dhe abdesti nga uji i Zemzemit, nëse e kërkon nevoja dhe të paktë janë ata që thonë se është e urryer dhe nuk kanë argument për këtë. Lejohet sepse të gjitha citatet e fesë janë të përgjithshme për

Nga praktika e selefus salih (Allahu i mëshiroftë) ishte kërkimi i shërimit përmes Zemzemit. Transmetohet nga Ibni Abasi, radijAllahu anhum, se kërkonte shërimit përmes tij. Para pirjes së tij ai lutej: “O Allah, unë kërktoj nga Ti dije të dobishme, furnizim të gjerë dhe shërim nga çdo sëmundje!”

Ibn Kajimi, rahimehullah, tregon: “E kam provuar unë dhe të tjerët shërimit me ujë Zemzemi dhe kanë ndodhur gjëra të çuditshme. Kam kër-

ujërat dhe aty hyn edhe uji i Zemzemit dhe dijetarët thonë se nuk ka ndonjë argument që e ndalon këtë. Përkundrazi, transmetohet nga Aliu, radijAllahu anhu, se i Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, kërkoi që t'i sillte një kovë me ujë Zemzemi, piu prej tij dhe mori abdest prej tij. Hadithin e shënoi Ahmedi në Musnedin e tij (2/19/564) dhe e saktësoi Ahmed Shakiri dhe Albani në (El Irva 1/13). Po ashtu, siç u përmend në hadithin e Ebu Dherrit, radijAllahu anhu, ai kishte larguar gjakun nga trupi i tij me ujë Zemzemi si dhe Esmaja, e bija e Ebu Bekrit (radijAllahu anhum), e kishte larë trupin e xhenazes së djalit të saj, Abdullah ibn Zubejrit (radijAllahu anhu), me ujë Zemzemi kur ai ishte vvarë dhe askush nga sahabët nuk ia kishte refuzuar këtë. Me këtë kishin dhënë fetva edhe dijetarët bashkëkohorë si Bin Bazi, Uthejmini, Abadi dhe shumë të tjerë, nëse e kërkon nevoja. Allahu e di më së miri! (shënim i përkthyesit).

- 1 Transmetojnë Darekutniu në Sunenin e tij (2/288) dhe Hakimi në Mustedrek (1/646).

kuar shërim tek Allahu përmes tij nga disa sëmundje dhe jam shëruar me lejen e Allahut¹”.

Ai tha gjithashtu: “Një kohë, sa isha në Mekë, isha sëmurë dhe nuk gjeja as mjekë e as ilaçe, kështu që shërohesha me fjalën e Allahut të Lartësuar **“Ijjake neabudu ve ijjake nestein”**². E merrja një gotë me ujë Zemzemi dhe e lexoja këtë ajet disa herë në të pastaj e pija dhe kështu e gjeta shërimin e plotë. Pastaj kështu ia mësyva shumë dhembjeve dhe më bënte dobi në maksimum³”.

Dijetari i madh i hadithit, El Hafidh el Irakij, rrëfen se një herë kur kishte dhembje të mëdha në bark, kishte pirë ujë Zemzemi dhe ishte shëruar pa asnjë ilaç⁴.

1 Zedul mead (4/393).

2 **“Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm prej Teje ndihmë kërkojmë”**, ajeti i pestë i kaptinës El Fatiha, Kuran.

3 Zedul mead (4/178).

4 Shifaul garam (1/463).

PASTRIM I MËKATEVE

Muslimanët ia mësyjnë Qabesë nga rrugë të largëta si këmbësorë e me deve, të rraskapitur, me flokë të shprishur e të pluhurosur, nevojtarë për mëshirën e Allahut. I përgjigjen thirrjes së Ibrahimit, alejhi selam, dhe vendosen pranë Mekës. Zemrat dhe shpirtrat e tyre bëjnë tavaf rreth Qabesë, pastrohen nga Zemzemi e kështu Allahu ua shlyen mëkatet e tyre dhe largohen nga Qabeja duke u kthyer pa mëkate, si ditën që i ka lindur nëna. Kjo është ëndrra e tyre dhe shpresa kur ia mësyjnë Shtëpisë së Shenjtë të Allahut, duke ia kthyer shpinën dynjasë dhe duke mos pasur qëllim tjetër veç asaj lugine të bekuar, vendin e shenjtë të Allahut.

37 Nga Ebu Hurejra, radijAllahu anhu, transmetohet se Pejgamberi, sal-Allahu alejhi ve sel-lem, ka thënë: ***"Kush e bën haxhin në këtë Shtëpi dhe nuk flet***

fjalë të ndyta e as nuk mëkaton, (kur të kthehet) kthehet sikur ditën që e ka lindur nëna e vet". | Transmetojnë Buhariu (1819), teksti i tij, Muslimi (1350).

Këtë hadith e komenton *haxhi el mebrur* (siç është përmendur në një hadith të saktë), që do të thotë se haxhi i pranuar, i papërzier me fjalë të ndyta dhe mëkate, bën që haxhiu të kthehet si ditën që e ka lindur nëna e vet, **pa mëkate fare**. Kjo nënkupton përkushtim të tërësishëm ndaj Zotit, kthim kah Ai. Ky është kuptimi i tij i praktikuar nga të parët tanë të mirë, siç transmetohet për Mesrukun, rahimehullah, i cili kur bëri haxhin, gati tërë kohën qëndroi në sexhde¹.

Dobitë e hadithit

1 - Mësyerja e vendit të shenjtë për ta kryer haxhin ka vlerë të madhe.

2 - Kërcënimi i përgjithshëm për të gjitha mëkatet që hidhërojnë Allahun e Plotfuqishëm, për shkak të përfundimit të keq².

1 Hiljetul evlija (2/95).

2 Tuhfetul ahvedhij (3/455).

3 - Mëkati në haxh është shumë i rëndë, edhe pse në çdo kohë është i ndaluar, ndaj haxhiu duhet të largohet plotësisht nga mëkati¹.

4 - Mëkatet me të gjitha llojet e tyre e pakësojnë shpërblimin e veprave të mira, madje ndodh të jenë edhe shkak për mospranimin e tyre nga Allahu, Zoti i botëve.

5 - Bamirësia në haxh nënkupton largimin e plotë nga fjalët e ndyta dhe gjyrahet².

6 - Vlera e haxhit të pranuar është që haxhiu të kthehet njësoj siç e ka lindur nëna e tij, i falur nga mëkatet, sikur të mos ketë bërë mëkate³.

Nga punët që të ndihmojnë për haxhin e pranuar (el mebrur) janë edhe kujdesi për sunetet e haxhit. Selef i ishin shumë të kujdesshëm që ta kryenin haxhin ashtu siç e kishte kryer Pejgamberi, alejhi selam, duke e ruajtur maksimalisht devotshmërinë në haxh.

Dijetar i madh, Ibnul Arabij, rahimehullah, ishte shumë i kujdesshëm për praktikimin e suneleve të Pejgamberit, alejhi selam, gjatë haxhit dhe dëshpërohej kur shihte se haxhiut i iknin ato, po-

1 Miratul mefatih (8/303).

2 El Minhaxh (9/118).

3 Sherhu sahihil Buhari (4/190), Ibn Bettali.

saçërisht kut shihte se ata nuk flinin në Mina ditën e tervijes dhe natën e Arafatit¹.

Nga tregimet e çuditshme që rrëfehen rreth devotshmërisë të ndodhura në Mekë është tregimi i imam Ahmedit me një kovë që e kishte lënë si peng te një shitës dyqani në Mekë. Kur deshi ta merrte sërish, shitësi nxori dy kova dhe i tha: -Cila është e jotja? Imam Ahmedi tha: -Më është përzier cila është e imja, mbaje për vete (nuk e dua), e po ashtu edhe dërhëmët mbaji! Shitësi tha: -Kova jote është kjo, vetëm desha të të provoja. Ai tha: -Nuk e marr. Shkoi dhe e la kovën dhe paratë².

Nga shembujt e shkëlqyer rreth varfërisë së robit për Allahun është ajo që ka përmendur Ibrahim ibn Abdilal El Hurasani, i cili rrëfen: “Një vit shkova në haxh me babain tim. Atë vit bëri haxh edhe Reshidi (kalifi Harun Er Reshidi) dhe e takuam atë duke qëndruar mbi gurë të vegjël, me kokë të zbuluar dhe këmbëzbathur. I kishte ngritur duart dhe dridhej e qante e thoshte: -O Zot, Ti je Ti, kurse unë jam unë. Unë jam ai që u kthehet mëkateve, kurse Ti je Ai që i kthehesh faljes (fal mëkatet), më fal mua³!”

1 Aridatul ahvedhij (4/153).

2 Er Risale El Kushejrje (54).

3 Ithaful vera (2/222).

Alij ibn Thabiti tha: “E kam parë Sufjan Thevriun në një rrugë të Mekës dhe ia llogarita të gjithë veshmbathjen e tij, saqë edhe nallanet e tij (këpuçët) nuk vlenin më shumë se katër dërhëmë e një çerek¹”.

1 Hiljetul evlija (6/376).

NGROHTËSIA E ZEMRAVE

Sufjan ibn Ujejne, rahimehullah, natën e Muzdelifes (në haxh) ishte shtrirë dhe po i thoshte shokut të vet: “Kam ardhur në këtë vend shtatëdhjetë herë dhe çdo vit lutesha: -O Allah, mos e bëj ardhjen time në këtë vend hera e fundit, por (kësaj here) u turpërova nga Allahu t’i lutem për shkak të lutjeve të shumta për të”.

Ai u kthye atë vit dhe vdiq. Allahu e mëshiroftë, sa dashuri të madhe kishte për shenjat e Allahut (për adhurim)!¹

38 Nga Abdullah ibn Mesudi, radij-
Allahu anhu, transmetohet se i
Dërguari i Allahut, sal-lAllahu alejhi ve sel-
lem, ka thënë: ***“Vazhdoni me haxh dhe***

1 Tarihu Bagdad (183).

umre (pasoni njërën pas tjetrës) sepse këto të dyja e largojnë varfërinë dhe i shlyejnë mëkatet ashtu si shakull¹ e largon ndryshkun e hekurit, arit dhe argjendit. Dhe për haxhin e pranuar (el mebrur) nuk ka shpërblim tjetër pos xhenetit". | Transmetojnë Ahmedi (1/387), Tirmidhiu (810)-teksti i tij, Nesaiu (2631), Ibn Hibani (6/9), dhe e saktësoi Albani në "El Mishkah" (2524).

Abdullah ibn Mesudi është Ebu Abdurahman El Hedhelij, e pranoi Islamin herët. Njihej si njeriu i misvakut dhe është i pari që e shfaqti Kuranin haptazi në Mekë me lexim. Migroi dy herë dhe mori pjesë me Pejgamberin, alejhi selam, në shumë ngjarje. Vdiq në Medinë në vitin 32 hixhrij dhe u varros në varrezat Bekie².

Ibn Abdulberri, rahimehullah, ka thënë se haxhi i pranuar (*el mebrur*) është haxhi në të cilin

-
- 1 Lëkurë bagëtish të imëta, e regjur dhe e qepur si thes, që e kanë përdorur farkëtarët për t'i fryrë zjarrin për të zbutur hekurin ose e kanë pastruar nga ndryshku. Ibnul Ethiri, rahimehullah, thotë se me të është për qëllim furra nga balta, në të cilën futet hekuri (En Nihaje fi garibil hadith 2/575).
 - 2 El Istiab (3/988), Esedul gabah (3/384), El Isabeh (3/287).

nuk ka syfaqësi, që nuk bëhet për famë, që nuk fliten fjalë të ndyta dhe shpenzimi për të është nga pasuria hallall¹.

Pejgamberi, alejhi selam, në këtë hadith po e nxit umetin e tij që të vazhdojnë haxhin dhe umren sepse aty gjendet begatia e dynjasë dhe e ahiretit. Sa i përket begatisë së dynjasë, ajo nënkupton riskun e gjerë, kurse begatia e ahiretit nënkupton faljen e mëkateve. E çfarë duhet të shpresojë njeriu pas këtyre të dyjave dhe pas kujt duhet të vrapojë në dynja përveç haxhit dhe umres?

Dobitë e hadithit

1 - Vlera e madhe e kryerjes së haxhit dhe umres në vazhdimësi².

2 - Kjo vazhdimësi është shkak për tretjen e varfërisë së dukshme dhe të fshehtë³.

3 - Vazhdimësia mes tyre është shkak për fshirjen e të gjitha mëkateve⁴.

1 El Istidhkar (11/230).

2 Sherhu sunen en Nesai (23/324), shejh Muhamed El Etjubi.

3 Po aty.

4 Po aty.

4 - Sqarimi i vlerës së haxhit të pranuar, që është hyrja në xhenet¹.

5 - Në adhurim qëndrojnë të mirat e dynjasë dhe të ahiretit.

Muslimanët e hershëm u gëzuan me këtë hadith dhe ishin të lumtur, madje këshillonin me të. Transmetohet nga Ebu Galibi se Ibni Abasi, radijAllahu anhu, i ka thënë: “Vazhdo të vish në këtë Shtëpi (Qabe), sepse nëse e vazhdon ardhjen në këtë Shtëpi, do ta takosh Allahun e Madhëruar me pak mëkate²”.

Ata ibn Ebi Rebah e kishte kryer haxhin shtatëdhjetë herë³.

Esved ibn Jezid El Nahij⁴ e kishte vizituar vendin e shenjtë tetëdhjetë herë mes haxhit dhe umres⁵.

Kur vdiq Tavusi⁶, rahimehullah, njerëzit luteshin me mëshirë për të duke thënë: “Allahu e më-

1 Po aty.

2 Ahbaru Mekë (1/411), El Fakihiy.

3 Sifatus safve (2/214).

4 Nga tabiinët e mëdhenj, alim i madh, transmetues besnik, vdiq në vitin 75 hixhrij; Es Sijer (4/50).

5 Es Sijer (4/51).

6 Tavus ibn Kejsan El Jemani El Mekij, nga zotërinjtë e tabiinëve, nga fukahatë e Mekës, vdiq në vitin 105 hixhrij.

shiroftë Ebu Abdurrahmanin, e kreu haxhin dyzet herë!¹”

Ndërsa Muhamed ibn Ebi Umer El Adenij², autori i Musnedit, e bëri haxhin shtatëdhjetë e shtatë herë³.

1 El Ikduth themin (5/58).

2 Ishte nga dijetarët e Mekës, transmetues besnik, vdiq në Mekë në vitin 243 hixhrij; Es Sijer (12/96).

3 Es Sijer (12/97).

DELEGACIONI I NDERUAR

Kalifi udhëzues Umer ibn Abdulazizi i kishte shkruar Urvete ibn Muhamedit, të cilin e kishte ngarkuar në Jemen: “Nëse të vjen kjo shkresë e imja, ndaji njëqind mijë dinarë nga pasuria e Jemenit dhe jepua njerëzve bamirës e me qëllime të mira dhe urdhëroji që të ulen në hyrjet e rrugëve të Mekës dhe le ta veshin çdo të zhveshur, le ta bartin çdo këmbësor, sepse unë nuk njoh destinacion më të mirë sesa haxhi¹”.

39 Nga Ibni Umeri, radijAllahu anhu-
ma, transmetohet se Pejgamberi,
sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, ka thënë:
***“Luftëtari në rrugë të Allahut, haxhiu dhe
umrexhiu janë delegacioni i Allahut, i ka
ftuar dhe iu përgjigjën Atij, i kërkuan Atij***

1 Ahbaru Mekke (1/414).

dhe Ai iu dha". | Transmetojnë Ibn Maxheh (2893)-teksti i tij, Taberaniu në "El Muaxhemul kebir" (12/422), Ibn Hibani (10/474), Albani tha se hadithi është hasen.

Shkaku i emërtimit të tyre "delegacioni i Allahut" është se ata me udhëtimin e tyre synuan afrimin tek Allahu¹.

Këtij delegacioni të nderuar Allahu i përgjigjet në lutje dhe ia plotëson kërkesat, ndaj edhe pozita e tyre tek Allahu i Lartmadhëruar është shumë fisnike dhe sublime.

Hadithi bën me dije se duhet pasur kujdes të madh ndaj haxhilerëve dhe umrexhive sepse ata e meritojnë çdo nderim dhe respekt.

Gjithashtu fjala e Pejgamberi, alejhi selam: "*i ka ftuar dhe iu përgjigjën Atij, i kërkuan Atij dhe Ai u dha*" na tregon se ka një rregull të rëndësishme nga rregullat e fesë, e ajo është: Shpërblimi vjen në bazë të llojit të veprës.

Duhet theksuar se ardhja e këtij delegacioni të nderuar në Mekë nënkupton grumbullimin dhe dendësinë e tyre në vende ku hanë e pushojnë. Kjo patjetër do të thotë se do të ketë ngushtim për

1 Mir'atul mefatih (8/418).

banorët vendas, por këta duhet ta kenë parasysh se ata erdhën nga çdo largësi duke iu përgjigjur ftesës së Allahut, urdhrit të Tij dhe duke kërkuar kënaqësinë e Tij. Allahu i Madhëruar mburret me ta para melaikeve në Arafat¹, kështu që banorët vendas duhet të gëzohen me ta dhe të sillen mirë me ta.

Dobitë e hadithit

1 - Luftëtari në rrugë të Allahut, haxhiu dhe umrexhiu janë delegacioni i Allahut të Lartësuar, lutja e tyre është e pranuar. Sa fitore e mirë për ata që i përgjigjen ftesës!

2 - Arsyeja e veçimit të atyre tre personave si delegacion i Allahut është se ata kanë përjetuar vështirësi të mëdha trupore dhe materiale në udhëtim, duke i shtuar edhe vështirësinë e ndarjes nga familja dhe fëmijët dhe ekspozimin ndaj rreziqeve gjatë rrugës².

3 - Hadithi ngërthen udhëzimin për banorët e Mekës që të jenë syçelë e të fitojnë ahiretin duke u shërbyer haxhilerëve dhe umrexhive.

1 Siç transmetohet në hadith tek Ahmedi (2/244) me sened të mirë.

2 Miratul mefatih (8/419).

4 - Në të ka po ashtu sqarim për vlerën e Mekës sepse ata që shkojnë aty janë quajtur delegacioni i Allahut.

5 - Janë quajtur haxhilerët dhe umrexhitë “delegacioni i Allahut” për të motivuar shërbimin e shkëlqyer për haxhilerët.

Ky hadith ka pasur ndikim të madh te njerëzit të cilët tregojnë bujari ndaj këtij delegacioni të nderuar, sepse njerëzit i afrohen Allahut të Lartësuar me bamirësinë e tyre ndaj mysafirëve dhe vizitorëve të Tij, posaçërisht mekasit, të cilët këtë traditë bamirësie e kanë trashëguar nga të lashtët e tyre dhe prijësit para Islamit dhe në Islam. Hashim ibn Abdumenafo u thoshte kurejshëve kur vinte koha e haxhit: “O ju kurejshë, ju jeni fqinjët e Allahut dhe banorët e Shtëpisë së Tij! Allahu ju ka veçuar dhe nderuar me këtë, e ka ruajtur nga ju atë që fqinji e ruan nga fqinji, ndaj nderojini musafirët e Tij dhe të Shtëpisë së Tij, të cilët vijnë të pluhurosur dhe flokëshprishur nga çdo vend!”

Kurejshët i përgjigjeshin atij dhe çdo shtëpi dërgonte diçka me shpresë të arritjes së atij shër-

bimi dhe pranohej prej tyre me shpresë se ata (vizitorët) do të përfitonin¹.

Gjithashtu Kusaj ibn Kilabi njëherë u tha kurejshëve: “O ju kurejshë, ju jeni fqinjët e Allahut dhe banorët e Haremit, ndërsa haxhilerët janë mysafirët e Allahut dhe vizitorët e Shtëpisë së Tij dhe më të merituarit për nderim, ndaj bëni për ta ushqim e pije ditëve të këtij haxhi, që ata të vijnë te ju!” Ata vepruan ashtu. Pastaj çdo vit nxirrnin nga pasuria e tyre një taksë, që e merrnin kurejshët në çdo sezon nga pasuria e tyre dhe ia jepnin Kusajit, i cili përgatiste ushqim për haxhilerët ditëve të sezonit në Mekë dhe Mina dhe ky u bë zakon te populli i tij para Islamit.

El Azrakij ka thënë: “Kjo quhej *er rifade*, derisa erdhi Islami. Edhe sot është ashtu. Është ushqimi që përgatit sulltani në Mekë dhe Mina për njerëzit derisa të mbarojë haxhi²”.

Po ashtu Muavije ibn Ebi Sufjani, radijAllahu anhu, përgatiti një shtëpi që njihej si Darul mera-xhil (Shtëpia e këmbësorëve), ku vendosi enë bakri

1 Ahbaru Mekë (1/194), El Azrakij.

2 Ahbaru Mekë (1/195).

në të cilat përgatitej ushqimi i haxhilerëve dhe ushqimi i muajit ramazan për umrexhitë¹.

Transmetohet se kur kishte vdekur një burrë, kishte lënë amanet që pasuria e tij të jepej në rrugë të Allahut të Lartësuar. Atëherë Ibni Umeri, radij-Allahu anhu, i kishte urdhëruar që ta shpenzonin për disa njerëz të devotshëm dhe për haxhilerët në Shtëpinë e Allahut dhe tha: “Ata janë delegacioni i të Gjithëmëshirshmit²”.

Këtë shërbim të haxhilerëve e shohim edhe sot përmes punëve të palodhshme qoftë në nivel shtetëror, privat apo organizatash, por edhe individual nga banorët mekas dhe të tjerë nga bamirësit e huaj, duke shpresuar në shpërblimin e Allahut, faljen dhe kënaqësinë e Tij. Këto punë i mbikëqyr prefektura e Mekës, Allahu u dhëntë sukses! Pa dyshim kjo është nga qytetërimi i lartë i vendit të shenjtë gjatë historisë.

1 Ahbaru Mekë (5/337), Fakihiu.

2 Ahbaru Mekë (1/413).

VENDTUBIMI I BESIMIT

Kurbeti i fesë në fillim të Islamit ishte në numrin e paktë të besimtarëve, kurse në kohën e fundit kurbeti i saj do të jetë në injorancën e tyre rreth fesë dhe punën e tyre të dobët sepse atëkohë ata do të jenë shumë në numër, por do të jenë si *“shkuma e detit”*¹.

40 Nga Abdullah ibn Umeri, radijAllahu anhumu, transmetohet se Pejgamberi, sal-lAllahu alejhi ve sel-lem, ka thënë: ***“Islami ka filluar si i huaj (në Mekë) dhe do të kthehet si i huaj dhe ai do të mblidhet mes dy xhamive (Mekës dhe Medinës)² ashtu si mblidhet gjarpri në vrimën e tij”***.
| Transmeton Muslimi (146).

1 Pjesë nga hadithi të transmetuar nga Ahmed (5/278), Ebu Davudi (4297), e saktësoi Albani.

2 Pra, mblidhen banorët e këtyre dy vendeve mes Mekës dhe Medinës.

Me mbledhje ka për qëllim tubimin e ithtarëve të tij dhe kjo i ngjason mozaikut të Islamit fillestar, kur muslimanët migronin në Medinë duke ikur për ta ruajtur fenë e tyre dhe për ta takuar Pejgamberin, alejhi selam. Kështu do të jetë edhe në kohën e fundit, kur të shtohen fitnet (sprovat, trazirat) dhe të përkeqësohen, atëherë muslimanët do të tubohen në hapësirën mes dy xhamive duke ikur për ta ruajtur fenë e tyre dhe për ta mbrojtur atë¹.

Dobitë e hadithit

1 - Sqarimi i të qenët i huaj të Islamit në fillim të paraqitjes së tij dhe në kohët e fundit.

2 - Vlera dhe pozita e madhe e Mekës, të cilën e ka nderuar Allahu.

3 - Përkujtim se nuk lejohet hyrja në këtë dy xhami për jomuslimanët².

4 - Hadithi na bën me dije se fillimi i Islamit ishte në Mekë, ndërsa shfaqja e tij e madhe në Medinë³.

1 Tuhfetul ahvedhij (7/319).

2 Sherhu sahihil Buhari (4/548), Ibn Bettal.

3 El Mufhim (2/128), Kurtubiu.

PËRMBAJTJA

Xhamia e parë në tokë	9
Haxhi i Pejgamberëve	13
Udhëtimi në vendet e nderuara	17
Një namaz sa njëqind mijë namaze	21
Mos e braktis banimin në Mekë!	27
Qyteti me vlerë	31
Ateizmi (ose mëkatet) në Haremin e Qabesë	35
Ambient i sigurt	39
Ruajtja e gjakut	45
Meka dhe Medina janë të mbrojtura nga Dexhali	49
Siguria e përhershme e Mekës	53
Madhështimi i Mekës nga banorët e saj	57
Shenjtëri, madhështim dhe siguri	63
Begatia e ushqimit në vendin e begatshëm	69
Veçoria e fqinjësisë	73
Edukata me kiblen e muslimanëve	77
Vlera e madhe e edukatës me kiblen	81
Kibla duhet madhështuar	85
Kibla e muslimanëve, e të gjallëve dhe e të vdekurve	89

Qabeja nuk mbetet pa i bërë kush tavaf	93
Tavafi dhe prekja e dy këndeve janë adhurime mekase	97
Të folurit gjatë tavafit	103
Lirimi i një skllavi	107
Guri i Zi, shenjë nga fillohet tavafi	111
Kur të dëshmojë guri!	115
Përshëndetja (me dorë ose prekja) dhe puthja e Gurit të Zi	119
Këmbëngulje për ta puthur Gurin e Zi	123
Pasimi në kujdesin për Gurin e Zi	127
Namazi në Hixhër (harku i jashtëm i Qabesë) . . .	131
Vendosja e ballit mbi Gurin e Zi për Allahun	137
Tekbiret në kodrën Safa dhe Merva	143
Mrekullia e prekshme e përhershme	147
Përgatitja për udhëtimin e përhershëm	153
Zemzemi, ushqyesi i familjes	157
Buqetë mekase	161
Shërim nga sëmundjet	165
Pastrim i mëkateve	171
Ngrohtësia e zemrave	177
Delegacioni i nderuar	183
Vendtubimi i besimit	189